

Respektování potřeb seniorů rodinou v Domově pro seniory Podlesí

Eva Hanuliaková

Bakalářská práce
2008

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Ústav pedagogických věd
akademický rok: 2007/2008

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Eva HANULIAKOVÁ**
Studijní program: **B 7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Respektování potřeb seniorů rodinou v Domově pro seniory Podlesí.**

Zásady pro vypracování:

TEORETICKÁ ČÁST :

Potřeby člověka, hierarchický systém potřeb, potřeby seniorů

Teorie sociální práce, metody sociální práce

Senior jako klient rezidenčních služeb

PRAKTICKÁ ČÁST :

Již provedené výzkumy potřeb seniorů a jejich závěry

Kvalitativní výzkum v Domově pro seniory Podlesí – potřeby seniorů, míra jejich respektování rodinou, položení si otázky, jestli jsou respektovány potřeby seniora rodinou ; priority seniora ; komunikace senior-rodina-personál v rezidenčních službách ; vliv prostředí na vnímání a určování potřeb seniora v institucionální péči

Rozsah práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

- NAKONEČNÝ, M.** Úvod do psychologie. Praha: Academia, 2003. ISBN 80-200-0993-0
RHEINWALDOVÁ, E. Novodobá péče o seniory. Praha: Grada, 1999. ISBN 80-77169-828-8
PICHAUT, C. THAREAUOVÁ, I. Soužití se staršími lidmi. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-184-3
MATOUŠEK, O. KOLÁČKOVÁ, J. KODYMOVÁ, P. (eds) Sociální práce v praxi: Specifika různých cílových skupin a práce s nimi. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-002-X
PROUTY, C. WERDE, D. PORTNER, M. Preterapie. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7178-949-6

Vedoucí bakalářské práce: **prof. PhDr. Vlastimil Švec, CSc.**
Ústav pedagogických věd
Datum zadání bakalářské práce: **8. ledna 2008**
Termín odevzdání bakalářské práce: **30. května 2008**

Ve Zlíně dne 8. ledna 2008

L.S.

prof. PhDr. Vlastimil Švec, CSc.
děkan

Mgr. Jarmila Celá
ředitel ústavu

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce se zabývá potřebami seniorů a klade si otázku, jestli jsou respektovány potřeby seniora rodinou v Domově pro seniory.

Teoretická část práce popisuje potřeby člověka, rovněž ve vztahu k seniorům. Zabývá se taky teoriemi sociální práce, které jsou důležité pro práci se seniory v institucionální péči.

Praktická část je zaměřena na zjištění, jaké má senior potřeby, jestli jsou respektovány potřeby seniorů rodinou v Domově pro seniory Podlesí, jestli naslouchá rodina seniora seniorovi, jakou roli při naplňování potřeb hraje komunikace senior-rodina-personál a jaký má vliv prostředí zařízení na vnímání seniora a na určování jeho potřeb.

Klíčová slova: potřeby, homeostáza, senior, naslouchání, autonomie, předsudky, sociální práce

ABSTRACT

The aim of this work is to deal with the needs of senior Citizen and answer the question, whether their needs are respected in The Retirement House.

In the theoretical part the needs of seniors are described as well as the theories which are Essentials for the work with people receiving the institutional care.

The practical part deals with particular needs of the seniors in The Retirement House in Podlesí, with the relations and communication between seniors and their families, with the role of the staff in this process. The other viewpoint of this part is the influence of the environment and atmosphere in the House on the senior's feelings.

Keywords: needs, homeostasis, senior, sympathetic hearing, autonomy, prejudices, social care

Chtěla bych poděkovat panu prof. PhDr. Vlastimilu Švecovi CSc. za čas, odborné vedení, náměty a informace, které mi poskytl při vedení mé bakalářské práce.

„Dbejme, aby nám stáří neudělalo vrásky také na duši, když je dělá na tváři.“

MICHEL DE MONTAIGNE

OBSAH

OBSAH	6
ÚVOD.....	7
I TEORETICKÁ ČÁST	9
1 POTŘEBY.....	10
1.1 MASLOWŮV HIERARCHICKÝ SYSTÉM POTŘEB	10
1.2 POTŘEBY A SENIOR.....	11
1.2.1 Senior a ageismus.....	14
2.3. POBYTOVÁ ZAŘÍZENÍ PRO SENIORY.....	15
2.3.1. Senior a rodina	17
2.3.2. Aplikace teorií sociální práce	20
II PRAKTICKÁ ČÁST	24
3. RESPEKTOVÁNÍ POTŘEB SENIORŮ RODINOU V DOMOVĚ PRO SENIORY PODLESÍ	25
3.3. ÚVOD	25
3.3.1. Charakteristika Domova pro seniory Podlesí.....	25
3.4. CÍL VÝZKUMU A VÝZKUMNÉ OTÁZKY	26
3.5. DRUH VÝZKUMU	27
3.6. VÝZKUMNÝ VZOREK	27
3.7. METODA VÝZKUMU.....	28
3.7.1. Předvýzkum.....	28
3.8. DALŠÍ METODA VÝZKUMU	29
3.9. METODA ZPRACOVÁVÁNÍ DAT.....	29
4 ZPRACOVÁNÍ ZÍSKANÝCH DAT	31
5 SHRUTÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU.....	41
ZÁVĚR	44
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	45
SEZNAM OBRÁZKŮ	46
SEZNAM PŘÍLOH.....	47
PŘÍLOHA P I : ROZHOVOR SE ŽENOU A :	48
PŘÍLOHA P II: ROZHOVOR SE ŽENOU B	50
PŘÍLOHA P III : ROZHOVOR SE ŽENOU C.....	52
PŘÍLOHA P IV : ROZHOVOR S MUŽEM.....	55
PŘÍLOHA P V : SEZNAM KÓDŮ	59
PŘÍLOHA P VI DOTAZNÍK PRO KLIENTY DOMOVA PRO SENIORY	60

ÚVOD

Pro svou bakalářskou práci jsem si zvolila téma respektování potřeb seniorů rodinou v Domově pro seniory Podlesí. Potřeby a jejich uspokojování u seniorů jsou rozdílné v domácím – přirozeném prostředí, jiné v pobytovém zařízení sociální péče. Já bych se chtěla zabývat tématem potřeb seniorů právě v pobytových zařízeních sociální práce. Zde senior prožívá jednu z částí svého života, někdy možná poslední. Odchází z domova, který budoval celé roky, někdo celý život. Ztrácí se všeho, čeho v životě dosáhl. Uvědomuje si, že to je poslední změna v jeho životě, pak ho čeká pouze umírání a smrt. Kdo ze všech zúčastněných kolem seniora si toto vše uvědomuje. Okolí i rodina kolem seniora se často chová tak, jak si sama myslí, že je vhodné a to nejlepší pro seniora. Vidí to svými očima a často ani nepomyslí na to, že senior to může potřebovat a očekávat zcela jinak. A když už si senior sám dovolí říci své přání a potřebu, je označen za nevděčného.

Dané téma jsem si zvolila, protože mě zajímá – jestli korelují potřeby seniorů s potřebami jeho nejbližší rodiny, jestli jsou potřeby seniorů respektovány jeho rodinou a jestli nedochází k potlačování potřeb seniorů rodinou.

Již několik let pracuji v Domově pro seniory jako staniční sestra. Se seniory jsem v denním kontaktu. Mí klienti – senioři se na mě často obrací, abych je vyslyšela, jejich problémy, často nerozumí tomu, co se děje kolem nich. Mezi klientem- seniorem a jeho rodinou vystupuji jako mediátor, který koriguje potřeby seniorů s možností rodiny, co je schopna svému příbuznému poskytnout. Často jsem v roli obhájece práv seniora – svého klienta a proti němu stojí jeho rodina. Někdy se setkávám i s negativním přístupem rodiny a okolí k seniorovi. Okolí a rodina seniora se dokáže chovat se sobeckým a prospěchářským postojem vůči seniorovi, senior je často svou rodinou vydírán psychicky. Tento přístup rodiny pak silně ovlivňuje kvalitu života seniora, priority rodiny jsou nad jeho síly a dochází ke zhoršování zdravotního i psychického stavu seniora.

Ve své práci chci zmapovat, jaké jsou potřeby seniorů v Domově pro seniory Podlesí, jak se rodina podílí na uspokojování a naplňování potřeb seniorů. Rovněž mě bude zajímat uspokojování jakých potřeb očekává senior od pobytového zařízení, kde žije, v mém případě od Domova pro seniory Podlesí a jakou roli zde hraje rodina.

V teoretické části se budu snažit najít co nejvíce informací o potřebách člověka, potřebách seniora. Část své práce věnuji ageismu. Dále pak se budu zabývat teoriemi sociální práce,

které při práci se seniory v pobytových zařízeních patří do kompetence sociálního pracovníka, ale i rodiny.

Ve výzkumné části navážu na teoretickou část. Smíšeným výzkumem zjistím potřeby seniorů v Domově pro seniory Podlesí, míru, do jaké jsou schopni senioři pojmenovat své potřeby a říkat rodině své potřeby, jestli jsou respektovány potřeby seniora rodinou. V první fázi formou dotazníku zjistím potřeby seniora podle Maslowa. V další fázi formou polostandardizovaného rozhovoru od respondentů budu sbírat informace, které kódováním zpracuji ve výsledné zjištění. Poslední fází bude polostandardizovaný rozhovor s rodinou respondentů.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 POTŘEBY

Potřeby člověka jsou pohnutkou organismu, nutností organismu. Není to pouze něco, co organismu člověka chybí, čeho má nedostatek, ale rovněž znamená něco, k čemu člověk skrze ni směřuje, co člověka aktivizuje.

Hartl definuje potřebu (need) jako „ **1** nutnost organismu něco získat n. něčeho se zbavit **2** stav lidského organismu, kt. znamená porušení vnitřní rovnováhy n. nedostatek ve vnějších vztazích osobnosti (Hartl, 2000, s.444). Vnitřní rovnováha – homeostáza – je fyziologická regulace organismu udržovat relativní stabilitu vnitřního prostředí organismu prostřednictvím vrozených homeostatických mechanismů jako tělesná termoregulace, srdeční frekvence nebo krevní tlak, které zajišťují zdravý chod organismu. V případě narušení homeostázy například stresem organismus stav rovnováhy aktivně vyrovnává vznikem potřeby. Potřeba vzniká při jakékoli fyziologické odchylce od ideální hodnoty. Není-li ideální hodnota automaticky upravena, je aktivován pud a stimulovaný organismus je vybuzen k činnosti, která se snaží o znovuoživení rovnováhy. Potřeby jsou určeny životní nutností člověka jako druhu a jejich dlouhodobé nenaplnění se nepříznivě odráží ve zdraví a pocitu dobré pohody člověka. Potřeba je motivační stav, pokud se potřeby nespojují s výchozími motivačními stavy, spolu se zájmy a ideály tvoří formy motivů člověka. Nutno zmínit pojmy motivaci a motiv, patřící k vnitřním psychickým fenoménům člověka. Jejich přesným vymezením se v této práci nebudu věnovat, důležité je zmínit se, že motiv i motivace souvisí s potřebou člověka. Ve vztahu s motivem je potřeba nedostatek něčeho / hlad/, ve vztahu s motivací je potřeba její základní forma což znamená pro organismus subjektivně účelné jednání. (Nakonečný, 2003)

1.1 Maslowův hierarchický systém potřeb

Abraham Herold Maslow (1908-1970), americký psycholog, se řadí k zakladatelům humanistické psychologie, která vznikla v padesátých letech 20. století jako reakce na v podstatě nepsychologický behaviorismus a znamenala v mnoha směrech návrat k psychologii prožívání (Nakonečný, 2003, s. 61). Hartl definuje humanistickou psychologii jako tzv. třetí sílu, která podporuje celoživotní učení, zaměřuje se na prožívání osobnosti, na možnosti volby, tvořivost, seberealizaci, přičemž za nejvyšší hodnotu je považována důstojnost a rozvoj člověka. (Hartl 2000, s.480).

A. Maslow na základě výzkumu a zkušeností sestavil „pyramidu“ – hierarchický systém potřeb, seřazený podle důležitosti uspokojení, podle prožívání naléhavosti a principu. Potřeby v tomto systému uvedené jako vyšší jsou saturovány teprve tehdy, když jsou alespoň do určité míry saturovány potřeby nižší.

„Maslowovo uspořádání potřeb od „nižších“ (základních) k „vyšším“:

- Fyziologické potřeby : potraviny, nápojů, spánku, odpočinku, útulku a sexu
- Potřeby jistoty : bezpečí, ochrany, péče a pomoci
- Potřeby náležitosti a lásky : přijetí druhými, přátelství a lásky
- Potřeby sebeocenení a úcty, uznání a prestiže
- Potřeby sebeaktualizace (seberealizace): potřeby realizovat plně svůj potenciál produkce a tvořivosti, jakož i „potřeby růstu“ (rozumí se rozvoje osobnosti), k nimž patří i potřeby poznávání a estetických zážitků.“ (Nakonečný, 2003, s. 209)

První čtyři kategorie Maslow označuje jako potřeby nedostatkové (potřeby deficitu), pátou kategorií jsou potřeby růstové, jíž označuje lidskou snahu naplnit své schopnosti a záměry.

Fyziologické potřeby mohou řídit myšlenky a chování člověka, mohou být příčinou nemocí člověka, jeho bolestí a nepohodou, dochází k naučenému způsobu jejich uspokojování. Potřeby vyšší (2-4), nebo-li rostoucí potřeby jsou výsledkem učení, mohou být tedy málo rozvinuté, nebo zcela chybět.

1.2 Potřeby a senior

V soudobé společnosti jsou za seniory považovány všechny osoby věkové kategorie nad 60. let. Touto „administrativní hranicí“ odvozenou obvykle od věku, který je v systému společnosti stanoven jako rozhodný pro odchod do důchodu, byla vytvořena nová sociální kategorie. Každý, kdo tuto stanovenou hranici překročí, získává ve společnosti ekonomický status osoby v postproduktivním věku a je ztotožněn s označením „senior“.

Senior, stejně tak jako každý člověk, potřebuje uspokojovat všechny svoje potřeby. S postupem stárnutí, v důsledku ubývání všech kompetencí, může dojít k úpadku všech projevů vůle, k rezignaci a apatii.

Mění se hodnoty potřeb :

- u potřeb, které byly dříve dostatečně saturovány, může být pocíťován deficit, zatímco u jiných se může projevit náhlý přebytek
- dochází k akcentaci jiného rozměru dané potřeby
- dochází k posunu vzájemných vazeb mezi jednotlivými potřebami :
 - propojení určitého typu potřeb zesiluje (např. bezpečí je více spojováno s fyzickou pohodou)
 - propojení určitého typu potřeb naopak postupně oslabuje (např. ekonomické zajištění není spojeno se seberealizací v zaměstnání)
 - zajištění jedné z potřeb neguje potřebu jinou (např. přestěhování do domu s pečovatelskou službou zvýší pocit bezpečí, ale může narušit sociální vazby) . (Pichaud, Thareauová, 1998)

K potřebám, které jsou u seniora sníženy, patří hlavně potřeba stimulace , učení. Seniora unavuje a dráždí, pokud je mu nabízeno mnoho podnětů. Jejich nakupení představuje pro seniora zátěž, má raději stereotyp.

Senior má sníženou i potřebu seberealizace, již je unaven a chce odpočívat.

Fyziologické potřeby, ať už jsou plně, nebo částečně saturovány, nejsou prioritou seniora, spíše senior vnímá potřebu být opečováván při jejich uspokojování .

Potřeba, která je u seniora zvýšená, je potřeba citové jistoty a bezpečí. Senior si uvědomuje úbytek svých sil a začíná se smířovat s tím, že začíná být závislý na okolí. Proto se začíná fixovat na svou rodinu, má potřebu být ve vztahu. Zde může docházet k takovému chování rodiny, které senior neočekává, která se může vyhrotit až psychickým, nebo fyzickým týráním seniora ze strany rodiny. Rodina často neumí dešifrovat seniorovy potřeby, bagatelizuje, podceňuje jeho prožívání, jeho nedostatek citové jistoty a bezpečí. V momentě ale, kdy jeho potřebu dešifruje, používá ji jako nástroj k manipulaci se seniorem, dopouští se násilí ekonomického, sociálního, fyzického a hlavně psychického týrání. Senior ale disponuje

malým množstvím obranných mechanismů. Nejvíce zraňující pro seniora je ale připustit si fakt, že selhal i jako rodič, když své dítě špatně vychoval. Nepřipouští si jiný vliv na své děti, stále cítí zodpovědnost za ně. Proto raději své děti omlouvá před okolím a sám trpí a snaší ne vždy důstojné chování rodiny.

Potřeba autonomie u seniora zesiluje. Pro seniora znamená rozhodovat sám za sebe, být svobodný. Člověk ale může být fyzicky závislý a zároveň psychicky zcela autonomní. Tato potřeba dává seniorovi pocit, že je ještě užitečný.

Sýkorová ve svém empirickém výzkumu zjistila, že základem interpretace osobní autonomie pro seniora tvoří fyzická soběstačnost, kterou doplňuje soběstačnost finanční. Autonomie ve vztahu k fyzické soběstačnosti znamená pro seniora :

- být schopen či umět se postarat o sebe a domácnost sám
- nepotřebovat druhé, resp. nebýt na ně odkázán
- nemuset žádat druhé o pomoc, doprošovat se a nebýt jim zavázán
- nezatěžovat druhé . (Sýkorová, 2007, s. 86)

Potřeba seberealizace může být frustrována odchodem do důchodu. Starý člověk se může tomuto pocitu bránit sebepotvrzováním pomocí různých aktivit, popřípadě zdůrazňováním své minulé činnosti. Potřeba seberealizace je tak uspokojována symbolicky, v rámci vzpomínek.

Potřeba otevřené budoucnosti – strach z nemoci , z opuštěnosti, i ze smrti. Přijatelná představa vlastní budoucnosti bývá založena na kompromisu, který klade důraz na zachování sebeúcty.

Souhlasím se shrnutím, že „ Všechny lidské potřeby tvoří celek, který spojuje fyzickou psychickou a sociální stránku člověka, jež jsou od sebe neoddělitelné.“ (Pichaud, 1998, s. 41)

1.2.1 Senior a ageismus

Seniora a jeho potřeby ovlivňuje i pohled společnosti naň a status seniora v ní. V naší společnosti jsou problémy seniorů bagatelizovány až tabuizovány. Často dochází k diskriminaci seniorů díky předsudkům: senioři jsou často lékaři nedignostikováni, protože jsou „staří a již nevyléčitelní“; je jim odepíráno zaměstnání, protože jsou méně produktivní; na úrovni sociální a politické; reklama v médiích seniory buď prezentuje negativně, nebo vůbec.

MUDr. Tamara Tošnerová se ve své publikaci zabývá mýty o stáří a ageismem, který definuje jako společenský předsudek vůči stáří. Cituje z Diderota termíny:

„ageismus“ – věková diskriminace postihující především staré lidi; může vést k věkové segregaci, vyčleňování ze společnosti; je podporován ekonomicko-sociálními problémy a společenskými představami podceňujícími stáří.

„předsudek“ – kriticky nezhodnocený úsudek (vycházející z myšlenkových stereotypů), který je silně ovlivněn tradicí, osobní zkušeností, respektive emocemi a z něj plynoucí postoj, názor přijatý jedincem (skupinou)

„stereotyp“ – v psychologii a sociologii ustálený a navyklý vzorec myšlení nebo chování; soubor představ, které mají příslušníci společenské skupiny o sobě (autostereotyp) nebo o jiných (heterostereotyp), sociální stereotyp obsahuje hodnotící, často iracionální soudy, mívá blízko k předsudkům.

Tošnerová si klade otázku, nakolik sami senioři přebírají stereotypy stáří a identifikují se s nimi a nic víc již nečekají, a tím se sami podílejí na jejich udržení.

Souhlasím s ní, když zdůrazňuje, že život seniorů nepatří do ústavu. Tvrdí, že i zdravotně hendikepovaní zůstávají v západních zemích doma, potřebné služby přicházejí za nimi. V ČR je třeba prý naléhavě zakládat a rozšiřovat denní centra se zajištěním dopravy pro seniory, podporovat rozvoj terénních pečovatelských služeb všech typů a další sociálně zdravotní zařízení, a tak pomáhat seniorům a jejich pečujícím rodinám. Senior může změny, které u něj vzniknou stárnutím, cítit jako určitou diskriminaci. Jeho prožívání může být zhoršeno pocitem nadbytečnosti, přítěží jak pro rodinu tak pro společnost, ztrácí smysl života. Uvědomit si, že přestěhování seniora do uměle vytvořeného prostředí není ideální řešení, řeší to pouze potřebu rodiny a okolí, ale ne potřeby seniora. Zkvalitnění péče o se-

niora , která ale bude nastavena do domácího prostředí seniora, by měla být pro společnost prioritou .

Je ale pravdou, že i v dnešní době, kdy je seniorům podle soběstačnosti přiznáván příspěvek na péči, mnohdy není využíván k účelům, na které je určen. Senior, než by si měl za příspěvek sjednat službu domácí péče, raději ušetří sobě / nebo i rodině / peníze a sám je v nedůstojných podmínkách.

Jako prevence ageismu by měl být ukazován pravdivý obraz stáří, jakož i častější a aktivnější kontakt se seniory, zlepšení by mohlo být i rozvinutím dobrovolnictví v sociálních a zdravotnických zařízeních.

2.3. POBYTOVÁ ZAŘÍZENÍ PRO SENIORY

Dochází-li ke ztrátě soběstačnosti a autonomie seniora, odchází senior do zařízení sociálních služeb. K odchodu se senior rozhodne buď dobrovolně z ekonomických či rodinných důvodů, nebo je donucen změnou zdravotního stavu při současné nepřipravenosti přirozeného prostředí kompenzovat funkční ztráty a zajistit péči. Zde by měl senior najít nový, bezpečný domov, který by měl poskytnout nejen důstojné bydlení, ale i nutnou zdravotní péči a sociální kontakt jako prevenci sociální izolace a patologického chátrání. Měl by poskytovat motivaci k životu, kterému by vracel smysl a hodnotu. Měl by napomáhat lidem bavit se, naplno žít a neustále se na něco těšit. Měl by vyplňovat dlouhé dny, aby senioři netrávili převážně svůj čas čekáním na jídlo a léky, nehybně bez fyzické a duševní činnosti. Pozornost by měla být věnována nejenom jejich nemocem a diagnózám, ale především jim samotným. V dnešní době se ještě některé domovy důchodců podobají nemocničním modelům , kde jsou ošetřovatelkami uspokojovány hlavně fyziologické potřeby-potřeby jídla, nápojů , vyměšování nebo spánku. Často se ale zapomíná na duševní a duchovní potřeby seniorů nebo na ně nezbyvá čas. Klienti jsou pak často odsouzeni ke stresu z nudy, nedostatku aktivity stimulace, dostavuje se apatie a deprese. (Rheinwaldová, 1999)

Stáří samotné ale není nemocí.

Senior by měl být přijímán jako člověk s bio-fyziologicko-socio-psychologickým celku a podle toho pak k němu přistupovat. Poslouchat jeho potřeby, společně sestavovat individuální plán péče, aby byla zachována lidská důstojnost a hodnota seniora. Terapeuticko-

zábavné činnosti se seniory v zařízeních sociální péče by měly být zaměřeny hlavně na silné stránky jedince, které by měly podporovat a využívat, a dávat klientům možnost uplatňovat své funkce a schopnosti.

Zákon o sociálních službách 108/2006 Sb., platný od 1.1.2006 vymezuje základní druhy a formy sociálních služeb a to :

- a) sociální poradenství,
- b) služby sociální péče,
- c) služby sociální prevence.

Senior si sám může vybrat zařízení sociálních služeb, které ale musí být vybráno adekvátně k autonomii seniora, k jeho soběstačnosti, jeho potřebám.

V domovech pro seniory se poskytují pobytové služby osobám, které mají sníženou soběstačnost zejména z důvodu věku, jejichž situace vyžaduje pravidelnou pomoc jiné fyzické osoby. Zmíněná služba obsahuje tyto základní činnosti :

- a) poskytnutí ubytování
- b) poskytnutí stravy
- c) pomoc při zvládnutí běžných úkonů péče o vlastní osobu
- d) pomoc při osobní hygieně nebo poskytnutí podmínek pro osobní hygienu
- e) zprostředkování kontaktu se společenským prostředím
- f) sociálně terapeutické činnosti
- g) aktivizační činnosti
- h) pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí

Kvalita poskytovaných sociálních služeb se řídí pravidly, které jsou zakotveny ve Standardech kvality sociálních služeb. Standardy kvality soc. služeb jsou souborem kritérií, jejichž prostřednictvím je definována úroveň kvality poskytování sociálních služeb v oblasti personálního a provozního zabezpečení sociál. služeb a v oblasti vztahů mezi poskytovatelem a osobami. Standardy kvality sociální péče jsou do kritérií rozděleny nejen z důvodu srozumitelnosti, ale zejména proto, aby bylo možné a měřitelné posoudit, zda

služby splňují požadavek standardu. Porovnáním kritérií se skutečností lze snadno zjistit, co je v zařízení v pořádku a co je třeba změnit. Senior v roli hodnotitele se může rozhodnout pro kvalitní služby. Se standardy musí být seznámeni i uživatelé, kteří se mohou podílet i na jejich sestavování.

Standardy jsou rozděleny do tří základních částí :

- **Procedurální standardy** jsou nejdůležitější. Stanovují, jak má poskytování služby vypadat. Na co je potřeba dát si pozor při jednání se zájemcem o služby, jak službu přizpůsobit individuálním potřebám každého člověka. Velký důraz je kladen na ochranu práv uživatelů služeb a na vytváření ochranných mechanismů jako jsou stížnostní postupy, pravidla proti střetu zájmům aj.

- **Personální standardy** se věnují personálnímu zajištění služeb. Kvalita služby je přímo závislá na pracovnících – na jejich dovednostech a vzdělání, vedení a podpoře, na podmínkách, které pro práci mají.

- **Provozní standardy** definují podmínky pro poskytování sociálních služeb. Soustředí se na prostory, kdy jsou služby poskytovány, na dostupnost, ekonomické zajištění služeb a rozvoj jejich kvality.

Zákon o sociálních službách ukládá zařízením povinnost umožnit svým klientům možnost volby klíčového pracovníka. Klíčový pracovník je určitým „důvěrníkem“ seniora- uživatele. Pomáhá seniorovi s adaptací v zařízení, mapuje potřeby a přání seniora. Klíčový pracovník a senior spolu vypracují individuální plán péče o seniora- uživatele, který jsou povinni dodržovat a respektovat všichni pracovníci zařízení. Senior by měl být tím, kdo určuje co, kdy a jak s důrazem na ochranu práv seniorů.

2.3.1. Senior a rodina

Rodina vždy byla a je považována za jednu z prvních hodnot, i když se často mluví o krizi rodiny. Ve funkční rodině se úspěšně řeší problémy, panuje příznivé emocionální klima a dochází ke stálému vyrovnávání vztahů uvnitř rodiny v souladu s životním cyklem všech jejích členů . Dokud jsou staří rodiče schopní, mohou ostatním členům rodiny pomáhat – hlídat vnoučata, předávat zkušenosti, rady, poskytovat finanční podporu. Postupně se ale rodina dostává do fáze, kdy už senior nemá co dát, naopak on sám potřebuje podporu

od ostatních členů rodiny. Potřebuje nejenom péči, ale i chvíli volného času k popovídání, projevu podpory, bezpečí jiného člena rodiny. Senior se, podle Sýkorové, snaží zvládat každodenní aktivity bez závislosti na své rodině, kde životního partnera senior definuje a automaticky považuje za my, aniž by dál jmenoval. Pomoc dětí pro případ potřeby senior podle výzkumu vidí v mobilizovatelném zázemí, kdy senior ví, že kdyby potřeboval pomoc, byla by pomoc rodiny dobrá. Senioři rovněž rozptylují závislost na pomoci druhých do sociálního prostoru neformálních sítí, někdy s přesahem do systému formálních společenských institucí – takže pomoc nespočívá jen na dětech. (Sýkorová, 2007, s. 190). „Čím více ale ubývá seniorovi fyzických a psychických sil, tím intenzivněji senioři filtrují zájem o druhé přes zabezpečení svých základních potřeb. Mění se rovněž interpretace hodnoty autonomie, resp. závislosti. V tomto kontextu vstupuje do popředí udržení osobní důstojnosti v rámci bezpečných sociálních vazeb – a rodina je zárukou bezpečí a zachování, které formální instituce poskytnout nemohou. Samostatné rozhodování, kontrola, tj. autonomie už není životním tématem. Závislost ve vysokém věku totiž znamená konstruovat jiné, existenciální otázky: Žít dál, chybí-li k tomu síla a hledá-li se jen obtížně smysl žítí? Kdy přijde „konec“ a hlavně jak?“ (Sýkorová, 2007, s.193)

V dnešní době se ale zvyšuje průměrný věk člověka, senior se snaží udržet svou autonomii před ostatními členy rodiny co nejdál to jde. Když už je senior odkázán na pomoc jiných členů rodiny, vzniká v rodině problém, kdo se zřekne zaměstnání, aby pečoval o seniora. Vztahy v rodinách jsou různé. V péči o seniora rodiny samotné potřebují pomoc.

Mnohé rodiny využívají v dnešní době již zcela běžnou materiální pomoc - zapůjčení speciální polohovací postele, křesla, roznášení jídla, nebo různé pracovníky přicházející do domácností – pečovatelská služba, pomocnice v domácnosti, nebo odlehčovací služba pro rodiny pečující o seniora.

Jednou z možností pomoci rodině je péče o seniora v zařízení sociální péče. Rodina často už nemůže o seniora pečovat, protože jeho zdravotní stav se rapidně horší. Odchodu seniora do instituce z vlastní rodiny předchází dilema - zda instituce, nebo rodina, ale dilema ztrácí na intenzitě, či zcela mizí po vyčerpání rezerv individuálního potenciálu, s faktickou totální nesoběstačností. Nástupem seniora do zařízení sociální péče senior přerušuje své dosavadní vazby nejenom se svou rodinou, ale i okolím a to s vrstevníky, s kamarády nebo s jakýmkoliv známým a odchází do zcela neznámého a cizího prostředí. Nejenom začíná v novém prostředí, ale musí navazovat nové vztahy, aby nebyl sociálně vyloučen, a ne kaž-

dý senior je tohoto schopen, je flexibilní v navazování nových vztahů. Mnohdy senior citově strádá, je narušena jeho homeostáza. Nástup seniora do domova důchodců by proto měl vycházet ze svobodného rozhodnutí seniora.

Nástupem seniora do domova důchodců se rodina často vyrovnává s pocitem viny, jako reakce a uvědomění si, že sami nejsou schopny zajistit náročnou, vyčerpávající péči o seniora. Ten se může pak často měnit v agresivitu vůči personálu domova důchodců, může docházet ke střetům, které můžou seniora poškozovat. Střet rodiny s personálem je ale vždy lepší varianta řešení problémů a názorů, než aby byl poškozován sám senior. Personál domova důchodců by měl s rodinou úzce spolupracovat. Nástupem seniora do zařízení se totiž rodina nezbavuje péče o příbuzného, měla by dál spolupracovat s personálem v péči o seniora.

Představy péče o seniora můžou být různé ze strany seniora, ze strany rodiny a ze strany personálu zařízení. Seniorům je pak často poskytována péče podle představ rodiny. Taktéž personál poskytuje péči seniorovi, tak jak on vidí, že je nutná a nevychází z potřeb seniora. Senior pak podle určité naučené bezmocnosti, kterou ho naučilo okolí. Ze seniora se stává pasivní příjemce péče od okolí. Seniorovo závislé chování ale nemusí být pouze manifestací pasivity, ale také jako chování adaptační, doping strategií aktivně zvolenou k získání pozornosti okolí a druhých. Teda vytvoření příležitostí k fyzickému i sociálnímu kontaktu – doteku, konverzaci a k úsporám energie, kterou lze investovat do jiných, seniorem preferovaných aktivit nebo v jiných environmentálních podmínkách. (Sýkorová, 2007) Senior by vždy ale měl zůstat aktivní jak k definování svých individuálních potřeb a přání, tak i k realizaci a aktivní spoluúčasti při jejich naplňování.

Prostředí domova pro seniory má rovněž významný vliv na udržení seniorovi homeostázy. Senior odchází ze svého domova, rozhodne se, že nastoupí do Domova pro seniory. Podle svých zkušeností si senior tímto rozhodnutím neuvědomuje, jakou změnu podstupuje. Obvykle situaci podcení a pak je proces adaptace ztížený deficitem klientových potřeb, které vzniknou novým prostředím. Svobodná volba seniora je blokována a omezována

pravidly, která donedávna platila v domovech pro seniory. Přestěhovat si svůj „dřívější domov“ do zařízení sociální péče bylo takřka nemožné. Senior při nástupu do domova pro seniory nastupuje na pokoj, který je již zařízen. Málokde bylo povoleno, aby si senior vzal svůj nábytek, zařízení, doplňky, elektrospotřebiče. Pokoje v domově jsou mnohdy zařízeny

stroze, nebo i moderně - ale spíše prakticky vzhledem k potřebám personálu tak, aby manipulace personálu s klientem byla pro personál co nejjednodušší.

Považuji za důležité zmínit zde zjištění výzkumu Sýkorové, že rodina je přes všechny výhody pravděpodobněji oporou autonomie seniora, než by ji omezovala. V kontextu pokročilého, nemocného a nesoběstačného seniora sílí význam rodiny a rozvíjení vztahů uvnitř užší rodiny je tak nebo tak důležitou strategií zvládnutí stárnutí a stáří. (Sýkorová 2007)

Novým zákonem o sociálních službách se situace částečně změnila a ještě se bude muset změnit. Senior – klient bude ten, kdo si bude klást podmínky a bude na zařízeních, zda na ně přistoupí a přijmou klienta, nebo ne a budou mít problém s obložeností, s uchazeči o službu. Prostředí, okolí zařízení, ale i flexibilita a kvalitní služby zařízení budou při rozhodování o nástupu u seniora hrát velkou roli. Nejideálnější by ale bylo, aby péče o seniora byla seniorovi poskytována podle jeho potřeb, ale v prostředí domácím, bez toho, aby musel být institucionován. Aby zůstal v původním sociálním prostředí.

2.3.2. Aplikace teorií sociální práce

Jako prevence před pasivitou seniora a taky při aktivním vedení je důležité, aby personál a hlavně sociální pracovník v zařízení sociální péče dokázal erudovaně a profesionálně komunikovat se seniorem, jeho rodinou a k týmové práci vedl personál.

Základem poskytované péče seniorům by měl být jednotný přístup personálu, měl by být od všech pracovníků podle stejných pravidel, měly by být dodrženy stejné postupy. Nekvalifikovaný přístup pracovníků a „pomoc“ může mít pro seniora tragické následky.

Teorie sociální práce jsou sice teoretické postupy, které ale profesionálům pomáhají vést je v práci s klienty. Užívání teorie hlavně usnadňuje praxi. Specifikuje, co se má udělat, jak a proč. A právě také návody pracovníci v zařízeních sociální péče potřebují. Snaha pomáhat lidem bez přesného porozumění jejich potížím, bez znalosti metodických postupů a jejich indikace může ohrožovat klienty, v případě větších projektů i celou společnost.

Teorie sociální práce, využívající teorií vzniklých i z jiných oborů, je originální v tom, že spočívá v adaptaci teoretických modelů pro řešení problémů klientů. V sociální práci dochází jak na teoretické, tak na praktické úrovni k dotváření teorií tak, aby bylo možné vnímat člověka jako celistvou bytost zakotvenou v prostředí. Sociální práce se vyznačuje

schopností integrovat, využívat, modifikovat rozdílné poznatky ve snaze pomáhat lidem při podpoře, nebo při obnově jejich sociálního fungování. (Matoušek, 2007)

Již byly definovány různé klasifikace teorií sociální práce, já bych se ve své práci chtěla zaměřit na teorie humanistické a existenciální – zaměřené na osobní rozvoj člověka, na jeho hodnotu, s důrazem na lidskou subjektivitu, na člověka jako na autonomní osobnost.

Sociální pracovník by měl ve své takto orientované práci pomáhat lidem v :

- „reflexi sebe samých,
- v odhalování významů, které pro ně prožívaná (problematická) situace může mít
- v pochopení, jak tato jejich interpretace světa a zkušeností na ně zpětně působí.“
(Matoušek, 2007, s. 202)

Carl Rogers - Přístup orientovaný na klienta - je důležité, jakým způsobem přistupuje sociální pracovník ke klientovi a jak tento vztah vnímá. Důležité je usilovat o kongruenci – jednat v souladu se svým prožíváním. Důležitá je bezpodmínečná pozitivní zpětná vazba, empatie, nedirektivní, nehodnotící přístup a aktivní naslouchání. Podle Rogerse mají všichni lidé tendenci k aktualizaci. Lidskému bytí Rogers přisuzoval principální svobodu. Při komunikaci se seniorem může tento přístup pomáhat profesionálovi při pochopení jeho životního osudu, přiblíží ho ke klientovi, aby mu lépe porozuměl, našel hodnotu každého jednotlivce.

Bernova transakční analýza – je psychologická teorie zabývající se mezilidskou komunikací. Principem je rozlišení tří základních komunikačních a osobnostních rovin: rodič, dospělý a dítě. V každém jedinci jsou tyto tři typy v nějakém poměru zkombinovány a záleží pouze na tom, který převládá. V komunikaci pak mnoho záleží na tom, mezi kterými rovinami probíhá komunikace. Tato teorie se do sociální práce nepodařila moc integrovat, zůstává spíše terapeutickým systémem.

Existencialismus v sociální práci – Thompson provedl shrnutí existenciálního pojetí. Pokusil se o aplikaci Sartrové teorie bytí o sobě- prostá existence a bytí pro sebe- vědomé existence. Bytí pro sebe obsahuje nicotu, důsledkem vědomých rozhodnutí mohou být negativní výstupy. Pro lidské jednání je charakteristická intencionalita – tzn. cílevědomé zaměření.

V praxi tato teorie pomáhá odstraňovat pocit omezení, usiluje o rozšíření prostoru pro svou bodu rozhodování. U seniorů může nastat problém redefinice smyslu života.

Existenciální analýza a logoterapie – vychází z teorie, že základní lidskou potřebou je vůle ke smyslu. V důsledku existenciální frustrace – neschopnosti nalézt smysl – se může např. vyvinout problémové chování. Základní otázkou je otázka smysluplnosti lidského života. Smysl života podle Frankla člověk nachází uskutečňováním hodnot. Základní metodou logoterapie je sokratovský rozhovor – klient je formou otázek veden k promýšlení a přijetí vlastního života jako úkolu. Klient si úmyslně přeje to, čeho se obává – paradoxní intence. Frankl rovněž nabádá k optimistickému postoji ke smrti. Jiná, Frankem doporučovaná logoterapeutická technika je převedení problému na společného jmenovatele (otázka ztráty/zisku). Jejich porovnáním může klient dospět k volbě, kterou považuje za hodnotnější.

Existují další teorie sociální práce :

- sociálněpsychologické a komunikační modely – teorie rolí, etiketizační teorie, komunikační teorie
- systemický přístup
- kognitivně-behaviorální teorie
- přístup orientovaný na úkoly
- antiopresivní přístupy (Matoušek, 2007)

Pro sociálního pracovníka – profesionála je důležité :

- vidět klienta- seniora jako jedinečnou osobnost
- respektovat jeho minulost,
- nesoudit a kritizovat
- být empatický
- ale někdy i direktivní , uvědomovat si ale své pravomoce, nerozhodovat z hlediska moci
- jednat a komunikovat s taktem, být slušný

- snažit se o akceptaci seniora-klienta, i když s ním nesouhlasí, nebo mu je nesympatický
- snaha o kongruenci
- nesnažit se manipulovat se seniorem.
- i po drobném neúspěchu pokoušet se navázat spolupráci s rodinou seniora
- nesnažit se vidět věci v a rozhodovat za seniora

II. PRAKTICKÁ ČÁST

3. RESPEKTOVÁNÍ POTŘEB SENIORŮ RODINOU V DOMOVĚ PRO SENIORY PODLESÍ

3.3. Úvod

Pro svůj výzkum jsem si zvolila téma potřeb seniorů a jejich respektování rodinou. Potřeby seniora ve výzkumu budu mít definovány podle Maslowovy hierarchie hodnot, uvedené v teoretické části.

Potřeby seniorů nejsou podle dostupné literatury tématem, o kterém by se psalo, nebo mluvílo. A když už se mluví o seniorech, tak často ve spojitosti s důchodovou reformou, novou lékovou vyhláškou nebo o novém zákoně o sociálních službách. Nemluví se ale o izolaci seniorů. Senioři nemají prostor k tomu, aby definovali své potřeby, mnohdy je ani neumí definovat. Jenom sporadicky se v médiích objeví zpráva o porušování práv seniorů, rodina nebo okolí často skrývá své chování k seniorovi. Zdravotní fakulta Jihočeské univerzity z roku 2005 zjistila, že 13 % dotazovaných seniorů se setkala s fyzickým napadením a 20 % respondentů se setkala s psychickým týráním.

V Domově pro seniory Podlesí pracuji, hodně času trávím se svými klienty, naslouchám jim a všímám si chování jak seniorů, tak jeho rodiny i personálu.

3.3.1. Charakteristika Domova pro seniory Podlesí

Domov pro seniory Podlesí se nachází mezi Vsetínskými a Hostýnskými vrchy v údolí řeky Bečvy, zhruba v polovině hlavního silničního tahu mezi městy Valašským Meziříčím a Vsetínem.

Posláním domova je poskytnout podporu a pomoc tomu, kdo pro svůj věk, ztrátu soběstačnosti, nemoc nebo zdravotní postižení není schopen zabezpečit a uspokojit své životní potřeby; pomáhat prožít klidné, bezpečné a důstojné stáří; vytvořit prostředí umožňující zapojení do běžného života společnosti.

Domov má kapacitu 227 lůžek, ubytování je poskytováno na jednolůžkových a dvoulůžkových pokojích, téměř všechny pokoje mají vlastní sociální zařízení (umyvadlo + WC).

Klientům domova jsou nabízeny kvalitní rehabilitační služby včetně skupinového kondičního cvičení.

Kulturní pracovníci jsou organizovány volnočasové aktivity: turnaje v šipkách, turnaj v kuželkách, posezení u krbu, adventní koncerty, taneční zábavy, autobusové zájezdy, besedy a jiné akce pro klienty dle místních zvyklostí. Tyto akce jsou jak pro klienty pohyblivé, tak i pro vozíčkáře. Pro klienty zcela imobilní, trvale upoutány na lůžko, kteří nejsou schopni vydržet v poloze v sedě, je ale nabídka aktivizačních programů minimální. Zařízení nemá svého ergoterapeuta. Programy se zmíněnou skupinou seniorů jsou realizovány pouze zdravotním – obslužným personálem podle jejich možností, hlavně časových.

Klientům domova je ale poskytována kvalitní ošetrovatelská a sociální péče, která je plánovitě poskytována podle individuálních potřeb klientů. Personálem je poskytována odborná a kvalifikovaná péče - od léčby ran, monitorování bolesti až po bazální stimulaci. Při poskytování péče klientům- seniorům je respektováno jeho přání .

Klientům domova je rovněž poskytováno sociální poradenství a pomoc sociálních pracovníků. Duchovní stránka seniorů je dostatečně saturována buď osobně duchovními, nebo na společných setkáních.

3.4. Cíl výzkumu a výzkumné otázky

Mým cílem výzkumu bude zjistit, jaké potřeby má senior již žijící v Domově pro seniory Podlesí, které z nich má saturovány, jestli jsou potřeby seniora respektovány rodinou nebo personálem pobytového zařízení a kým jsou porušovány. Dále mně bude zajímat seberealizace seniora v Domově pro seniory Podlesí.

Pro bližší pochopení zkoumaného tématu jsem si stanovila otázky, které blíže specifikují výzkumnou oblast:

- Jaké jsou priority seniora?
- Jaké jsou priority rodiny?
- Je senior schopen říct a stanovit, jaké má potřeby?
- Naslouchá rodina seniora seniorovi?

- Jaký má vliv prostředí na vnímání seniora a na určování jeho potřeb?

3.5. Druh výzkumu

Na začátku své bakalářské práce jsem si vybrala kvalitativní typ výzkumu. Důvodem volby bylo to, že téma, které budu zkoumat, je velice citlivé a intimní pro klienty domova. Kvalitativní typ výzkumu jde více do hloubky, odhaluje prožívání jedinců, nepohrává si s hypotézami, ale pracuje s reálnými pocity a fakty. Zvolený typ výzkumu mi pomůže ještě více do hloubky poznat prostředí, kde pracuji. „Hlavním rysem kvalitativního výzkumu je dlouhodobost, intenzivnost a podrobný zápis.“ (Gavora, 2000, s. 142) Pozorovatel se snaží vysvětlovat jevy očima zkoumaných osob, ne na základě svých vlastních názorů či očekávání. V kvantitativním výzkumu si pozorovatel všímá rovněž i rozdílů mezi zkoumanými osobami a zjišťuje, zda existují rozdíly v tom, jak se ony dívají na danou věc. Zaznamenává takřka všechno, může pořizovat audiofonní, nebo obrazové záznamy.

Validita u kvalitativního výzkumu je zabezpečena dlouhodobostí výzkumu, přímým kontaktem s realitou a rozsáhlým a velmi konkrétním, výstižným a přesným popisem, často s použitím autentických citátů výroků zkoumaných osob. (Gavora, 2000)

Předností kvalitativního výzkumu je to, že výzkumník získává podrobný popis a vzhled při zkoumání jedince, skupiny, události, fenoménu, zkoumá fenomén v přirozeném prostředí, kvalitativní výzkum je ale časově náročný na analýzu dat a jejich sběr. (Hendl, 2005)

3.6. Výzkumný vzorek

Výběrový vzorek tvořily celkem 4 respondenti – klienti Domova pro seniory Podlesí, tři ženy a jeden muž. Při výběru výzkumného vzorku jsem kladla důraz na to, aby vybrané osoby byly schopny porozumět mluvenému slovu, aby skupina respondentů byla různorodá, co se týče pohlaví, věku, doby pobytu v daném zařízení.

3.7. Metoda výzkumu

Polostrukturované interview

- se souhlasem respondentů budu rozhovor nahrávat
- respondentům budu klást otevřené i uzavřené otázky
- rozhovor s respondenty si budu i písemně zaznamenávat
- interview s respondentem bude vždy probíhat v bytě respondenta, vždy pouze za přítomnosti výzkumníka a respondenta

Polostrukturovaný rozhovor patří k metodě dotazování, kdy jsou respondentovi nabídnuty alternativy odpovědí, ale ještě se pro doplnění žádá po respondentovi objasnění nebo vysvětlení. V polostrukturovaném rozhovoru je definovaný účel, jasně stanovena osnova bez předkládání předem formulovaných odpovědí pro respondenta.

3.7.1. Předvýzkum

Účelem předvýzkumu bylo ověřit si, zda :

- respondenti rozumí stanoveným otázkám a jsou respondenty pochopeny tak, jak očekávám,
- stanovené výzkumné otázky zkoumají zadané téma,
- jsou vybrané osoby ochotny zúčastnit se výzkumu,
- zvolená metoda poskytne dostatek informací ke zkoumanému tématu.

Při realizaci předvýzkumu respondenti pozitivně hodnotili to, že jsem si je vybrala pro výzkum a udělala si čas „abych si s nimi popovídala“, nebyly zjištěny žádné rušivé vlivy.

Analýzou dat předvýzkumu jsem zhodnotila, že otázky jsou respondentům kladeny srozumitelně, ale stanovenou metodou jsem od respondentů nedostala úplně očekávané informace. Pro doplnění a ucelení zkoumaného problému jsem doplnila výzkum o dotazník,

sestaven z formulací potřeb podle Maslowovy hierarchie potřeb a jejich uspokojení u respondentů.

3.8. Další metoda výzkumu

Dotazník

- písemné kladení otázek a získávání písemných odpovědí
- přesná formulace konkrétního cíle ve vztahu ke zvolenému problému
- přispívá k jasnému zaměření jednotlivých položek na uzlové momenty
- dotazník bude obsahovat kombinaci:
 - otázek uzavřených s alternativními odpověďmi
 - otázek polouzavřených s alternativou a s dalším objasněním
 - otázek otevřených , které bude respondent směřovat, ale neurčují mu odpověď

Data získané jak z interview i z dotazníku budu vyhodnocovat kódováním.

Doplněním metody dotazníku se moje bakalářská práce posouvá do výzkumu smíšeného.

3.9. Metoda zpracování dat

- provedu rozhovor s otevřenými i uzavřenými otázkami, s jasně stanovenou strukturou a danými otázkami
- vyplněním dotazníku, který budu vyplňovat společně s respondentem písemně
- získaná data budu analyzovat otevřeným kódováním

„Otevřené kódování odhaluje v datech určitá témata.“(Hendl, 2005,s.247)

Kódování vede výzkumníka k seznamu témat, jenž pomáhají výzkumníkovi vidět témata v celku a stimuluje ho k hledání dalších témat. Cílem kódování je tématické rozkrytí textu. Data rozebíráme, přiřazujeme jména, navrhujeme stále abstraktnější, které nám pak pomáhají při návrhu teorie. (Hendl, 2005)

Před vlastním zahájením výzkumu jsem respondenty seznámila s cílem výzkumu a metodami, jakými ho budu provádět. Rovněž byli seznámeni s tím, že bude ochráněna a respektována jejich anonymita. Respondenti souhlasili s účastí ve výzkumu a postupem realizace výzkumu. Žena A, žena C a muž souhlasili s tím, abych rozhovor nahrávala na záznamové zařízení, žena B s nahráváním nesouhlasila, proto jsem rozhovor zapisovala. Při nahrávání rozhovoru s ženou A došlo k technické chybě a záznam nebyl pořízen. Rozhovory respondentů ze záznamového zařízení byly doslovně přepsány do písemné formy.

4 ZPRACOVÁNÍ ZÍSKANÝCH DAT

Můj výzkumný vzorek tvořili 4 senioři – 3 ženy: žena A ve věku 81let, žena B ve věku 76 let, žena C ve věku 82 let a 1 muž ve věku 84 let. Ženy žijí v Domově pro seniory Podlesí 10 let, 6 let a 1 měsíc, muž 1 rok. Všichni čtyři respondenti žili v manželském vztahu, žena A a žena B jsou ovdovělé, žena C a muž žijí v domově s manželem/manželkou. Žena A, žena B a muž mají potomky, žena C je bezdětná.

Co se týká zdravotního a sociálního stavu, je u každého respondenta jiný : 1.žena A je zcela imobilní, dříve žijící v domově s manželem, který zde zemřel ; 2. žena B je po vysoké amputaci nohy, ale zcela pohyblivá na invalidním vozíku ; 3. žena C je mobilní,žijící v domově s manželem, omezena diabetem mellitus závislým na inzulínu. Muž je mobilní s francouzskou berlí, žijící v domově s manželkou. Povoláním se respondenti lišili – 1. žena A pracovala jako dělnice v zemědělství, 2. žena B pracovala jako úřednice v podniku, 3. žena C pracovala jako dělnice ve fabrice, muž střídal zaměstnání hlavně podle výše výdělku- pracoval jako obchodník, u pojišťovny, poslední povolání bylo brusič ve fabrice. Dříve bydleli 1. žena A na Karlovicku, 2. žena B na Ostravsku, 3. žena C v Jeseníku a muž ve Vsetíně. Žena A bydlela na vesnici v rodinném domku, žena B a C ve městě v panelovém domě, muž nejdříve bydlel v rodinném domě, později se přestěhoval do panelového domu ve městě. Rozhodnutí nastoupit do domova bylo u všech dobrovolné rozhodnutí, ale u ženy A a muže byl proces adaptace horší. Byl přítomen stesk a deficit přijetí druhými.

Dále uvádím výsledky výzkumu, text jsem kódovala a následně analyzovala, kódovaná slova jsem zvýraznila tučně a seznam kódů je uveden v příloze.

V úvodní části rozhovoru jsem zjišťovala historii života respondentů, položením první otázky :*Povídejte mi, prosím, o svém dosavadním životě,jak jste žil/a, co se Vám v životě splnilo, co ne a co byste chtěl/a, aby se Vám v životě splnilo, nebo změnilo?*

Zajímala mě seberealizace seniora v životě, úspěšnost seberealizace a další očekávání v uspokojování potřeb respondentů v životě v DS Podlesí. Již po položení této otázky jsem se od každého respondenta dozvěděla citlivé a důvěrné informace, které u některých respondentů mírně ovlivnily další výzkum. První žena a třetí žena shodně uvedly, že celý život podřídily partnerovi. Jejich potřeby a životní sny byly **neuspokojeny**. Avšak první

žena není tím zklamaná, „žila jsem život pro spokojenost jiných“. Třetí žena svým nesplněným seberealizací zobecňuje zklamání a **nespokojení** na celý její život: „*nic se mi v životě nesplnilo, nikdy. Já jsem chtěla kreslit, já jsem psala pohádky...chtěla jsem je publikovat, ale nebyly možnosti.*“ Druhá žena svůj dosavadní život hodnotila stroze. Nechtěla se vracet do minulosti, pouze tuto otázku komentovala: „*žila jsem, jak jsem chtěla, co jsem chtěla, se mi splnilo a víc nechci k tomu co říct*“. U muže jsem zjistila **spokojenost** z dosavadního života, která ale byla dosahovaná v některé etapě jeho života naplněním tužeb manželky: „*cestování bylo dříve naše hobby ...manželka to měla hobby . Někdy se sám seberealizoval: „později jsem měl zahrádku...skalka a květiny bylo moje hobby, ...já jsem se od mládí strašně rád oblékal*“. V pestrosti šatníku ho podporovaly i dcery, aby byl spokojený. Později byly jeho potřeby ovlivněny partnerkou: „*potom později zas byly procházky. Jak už zahrádka- manželka mi ji zakázala*“: Respektoval přání partnerky a seberealizoval se jinak. Ze získaných dat vyplývá, že muž měl ve svém životě autoritu, kterou byla manželka . Jak svým povoláním , které měnil podle maximální výše výdělku, tak svými potřebami. Buď plnil její potřeby, nebo si v nich našel vždy i on něco pozitivního. Nebo si našel jinou potřebu, kde ale bylo důležité to, aby jim zvyšovala sociální úroveň a prestiž. Ta byla pro ně vždy důležitá.

Touto otázkou jsem se dále od respondentů, kromě druhé ženy, dozvěděla o tragické **životní události** respondentů. Ta je ovlivnila až do dosavadního života a s ní se první žena a muž těžko smířují. U první ženy bylo touto tragédií úmrtí syna : „*byl ještě mladý, ale pozdě vyhledal pomoc...kdyby ...mohl ještě žít...nejhorší, když rodič stojí nad hrobem svého dítěte.*“ U muže byla jeho tragickou událostí závažná nemoc manželky, která ji změnila a ovlivňuje její chování dodnes. U třetí ženy nemělo tak tragický dopad to, že nemůže mít děti :“ *nemohli jsme mít děti, tak jsem cizí opatrovala*“, ale její tragickou **životní událostí** bylo přestěhování z jejich dosavadního domova k neteři manžela. Respondentka, i když se jí nic v životě nesplnilo- když se jí nesplnily její sny , i když neměla vlastní děti, se starala o manžela. Tímto si naplňovala svou pečovatelskou a rodičovsko-**mateřskou potřebu**. Hledá si i nyní svou seberealizaci, kde nemá zpětnou vazbu, ale chce pomáhat. Přestěhování je pro ní tragédií proto, že manžel se špatně adaptuje na změnu . A protože její prioritou je spokojenost manžela,vidí tuto mezní situaci jako silné negativum.Až bude spokojen manžel, pak následně dosáhne i ona **spokojenost**: „*...ale záleží na manželovi, aby byl šťastný*“.

Dalším důležitým zjištěním při položení úvodní otázky bylo zjištění, že muž je psychicky týrán manželkou. Jeho nynější život mu připadá těžký, ale snáší ho. Prozatím je to pro, že je pro něj prozatím snesitelný. Má ale potřebu rozptýlit se : „ *dát starosti ze sebe pryč, rozptýlit se a zapomenout na denní těžkosti*:. Manželka, jak uvádí respondent : „*byla vždy dirigent,...neznala slovo MY,ale JÁ, slovo my pro ni neexistovalo,...vyřídila všechno...má vyřídilku...udržovat byt v pořádku...vařila, uklízela...byla držgroš*“. Kritický moment nastal po závažné nemoci, kdy respondent na popud lékařů převedl výplatu důchodu manželky na jejich dceru. Po určité době manželka začala respondentem napadat : „*...okradli jste mě o všechno...*“. Momentálně chování manželky vůči respondentovi je , jak uvádí respondent : „*s manželkou je to jeden den normální, druhý den je agresivní...dej mi pokoj, vy jste mě okradli o všechno... kdybych jí udělal já nevím co, tak všechno je špatně... když mi nadá, nechám ji tak a za 2 dny začne mluvit sama*“. Respondent na otázku, jestli nástupem do domova se stav manželky zhoršil, zlepšil, nebo je stejný, si uvědomuje, že manželka tím, že se pobytem v domově zlepšuje v pohybovém stavu- díky tomu se zlepšuje její soběstačnost a autonomie, : „ *...ale to svoje JÁ nabyvá víc na intenzitě, znovu přechází víc do své role, že ona byla tím šéfem*“, což respondent vnímá jako negativní pro jeho osobu. Již při nástupu do zařízení mi respondentem bylo naznačeno, že vztah manželů není ideální, a již tehdy respondent zvažoval do budoucna, že budou bydlet odděleně. Tuto otázku jsem položila opět respondentovi, zda toto stále zvažuje. Svůj postoj ale definuje jak : „ *ono je to těžké...ona se o mě starala...já včil bych ji měl nechat samu...ona by se těžko s někým snesla...dokud je to k vydržení...radši to nechávám tak*.“ Respondent má velkou oporu v **rodině**, ve svých dvou dcerách – jedna žije momentálně v cizině, ale podporovala je se zetěm dříve v cestování, v módních trendech oblékání, později, v důchodě i finančně. Při vyprávění se respondent rozzáří, usmívá při vzpomínce a reprodukuje slova dcery: „ *děda byl frajer od začátku...Gott má nové sako, děda ho musí mít taky*“. Druhá dcera bydlela s nimi ve vchodě a nyní je často navštěvuje i s dětmi. Tato úvodní část výzkumu se tímto zjištěním musela detailněji týkat citlivé otázky partnerského stavu. Respondent odpovídal spontánně, ale musela jsem upustit od psaní poznámek, protože respondent potřeboval oční kontakt. Po této fázi byl respondent klidnější. Při sdělování svých hobby se často i usmíval, měl radost z toho, co prožil, a vždy si našel něco pozitivního. Respondent si chce **neuspokojení** v partnerském životě vynahrazovat v kontaktech s okolím. **Potřebou být v lidském**

vztahu by si doplňoval **deficit** ve vztahu s partnerkou a snažil by se bagatelizovat chování partnerky.

U třetí ženy jsem rovněž již v úvodní části kromě toho, že se jí v životě nic nesplnilo, zjistila, že respondentka vnímá přestěhování z Jeseníku, kde dříve bydlela, neteří manžela jako **porušení** jejich potřeb. Pobyt v domově vnímá pozitivně : „*péče je tady dobrá, je to tady krásné, ale záleží na manželovi, aby byl šťastný...*“. Manželovu neteř s manželem/Kopecké/ kladně hodnotí za to, že jim vyřídili pobyt v domově: „*udělali pro nás hodně, že nám to tady zařídili všechno, ale...*“ Ale vrací se k potřebě být ve vztahu, potřebě zbavit se sociální osamělosti. Personál domova vnímá a potřebuje pouze k naplňování potřeb sebezáchovných, nižších. **Potřeba být ve vztahu** s někým sociálně blízkým je **deficit** této respondentky. V rodině manžela hledá někoho, kdo by jim pomáhal ve smyslu rad, podpory, sounáležitosti se skupinou, chce být milována. A tím by měla **saturovány** potřeby afiliační, vyšší. Přestěhování z Jeseníku k neteři manžela, u kterých bydleli 3 měsíce, respondentka popisuje: „*jeho neteř zavolala, já vás tady chcu...bylo to rychlé...bez uvážení...souhlasili jsme, protože nám to vytmavili, jak budeme spokojeni...my jsme neviděli, kam se stěhujeme...honem, honem...oni chodili do práce, my jsme tam byli sami, branka byla zavřená, my jsme si tam připadali jako v arestu, nikde nikdo...*“. Zde je cítit určité očekávání respondentky a zklamání. Je zde cítit absenci jakéhokoliv vztahu respondentky k **rodině** manžela. Uvádí spíše jenom Kopecký, nebo neteř manžela. A absenci uspokojení afiliačních potřeb respondentky. Potřeby přijetí, potřeby vyjadřovat se a být vyslechnut. Mít možnost s někým rozmlouvat, sdělit své myšlenky. Přestěhováním respondentka vnímá chování rodiny jako manipulaci, i když s jejich souhlasem. Nebylo naplněno jejich očekávání. Dochází k **porušování** potřeb seniorů. Toto porušení vychází z potřeby neteře manžela nějak pomoci, o určitou povinnost, bez ohledu na to, co senioři potřebují. Rozhodovat za jiné, domnívat se, že to co dělám, je pro něj to nejlepší. Dle sdělení respondentky bylo nejtěžší přijmout pocit zklamání, který se dostavil po absenci očekávání seniorů. Seniorům chyběla potřeba jistoty a záštity v nové prostředí, které manžel respondentky okamžitě dával okolí najevo. Byl v nepohodě : „*seděl, nemluvil a to už bylo s ním špatné...tesknil*“. Dalším důležitým zjištěním od respondentky bylo, že silně negativně od rodiny manžela vnímá likvidaci jejich věcí v Jeseníku, což je **porušením** jejich autonomie a potřeby pomoci. Respondentka toto jednání komentuje: „*ten pan Kopecký...naše postele*

v našem bytě všechno rozbil, zničil, spálil...musel s tím tak spěchat...Rodina je někdy horší, než cizí.“

2. otázka : „ Jak jste spokojen/a s tím, jak tady v domově důchodců žijete ?“

Zde úplně jednoznačně vyplynulo, že všichni respondenti jsou v domově **spokojeni**. Žena A dokonce svůj pobyt zde definuje jako existenční: „ *kdybych tu nebyla, už bych doma nežila*“. Žena C a muž jsou spokojeni, ALE . U ženy C je **deficit elementárních potřeb** v potřebě výživy. Není zcela spokojena s jídelním lístkem : „*chleba s tou pastou je hrozně slaný...radši trochu polívky*“.. Opět spokojenost svoji podmiňuje spokojeností manžela. Zde dále definuje **deficit** potřeby být ve vztahu s primární rodinou, kde uvádí : „*kdybych tady měla alespoň z rodiny někoho...to je právě to nejhorší*.“ Může si uvědomovat, že její manžel má neteř, a tady ona cítí **deficit** vztahů. Muž zde uvádí potíže při nástupu a začlenění se mezi ostatní klienty. Negativní pro něj bylo přijetí jinými : „*...tady ty lidi...těžko připouští k sobě cizí lidi...včil už...na chvíli si povykládám*“ . Zde cítil **deficit** potřeby přijetí a potřebu **být ve vztahu** – s ostatními uživateli. Nyní je naplňování těchto potřeb lépe saturováno. Žena B pozitivně hodnotí svou autonomii a svobodné rozhodování se: „ *můžu kam chci,...když chci,...*“ .

3. otázka: „Cítíte, že Vám tady něco chybí ?“

Tato otázka pouze u třetí respondentky na začátku odpovědi evokovala **potřeby elementární** : „*...dnes mě vykoupali*..“.. Pak dále už definovala potřebu vyhovět manželovi, aby on byl spokojený: „*...ještě k tomu sklonku života aby neřekl, aby nebyl nešťastný*“. Manželova **spokojenost** respondentce **saturoje** potřebu smysluplnosti a následně i potřeba sebeoceny respondentky. Ostatní respondenti shodně cítí **deficit být v lidském vztahu**. První žena sice uvádí, že jí nic nechybí, dále ale uvádí: „*...můj milí mi chybí, ty už ale nikdo nevzbudí*“. Tato citace vyjadřuje **deficit** afiliačních potřeb, konkrétně sounáležitosti, **deficit potřeby být ve vztahu**. To, co respondentce zůstalo, je pouze vzpomínka na ty, se kterými byla dříve ve vztahu. Druhé respondentce chybí hlavně **rodina**: „*chybí mi moje rodina, dcera, vnoučata*“, což ukazuje **deficit mateřské, rodičovské potřeby**. Muž má **deficit** potřeby kontaktu s lidmi, sounáležitosti se sociální skupinou: „*...co bych mohl na ty procházky, v kontaktu s těma lidma...*“ .

Doposud můj výzkum zjistil, že **elementární potřeby** se u seniorů zužují, omezeny jsou pouze na jídlo, péči, aj. Větší důraz je seniory kladen na potřeby **být ve vztahu**. Výzkum potvrzuje, že změnou dosavadního způsobu života, vztahů v rodině, kontaktů s okolím, ke kterým dochází přestěhováním do domova, se seniorovi naruší homeostáza ve vztahové rovině a vzniká potřeba. Instituce jako domov pro seniory zajišťuje u seniora hlavně potřeby nižší, sebezáchovné. Ty ale podle seniora nemusí být plně satureovány. Senior klade větší důraz na potřeby fyzického a psychického bezpečí, jistoty, ale hlavně potřeby afiliační, vyšší, založené na tvorbě citových a sociálních kontaktů s druhými lidmi - tedy sounáležitosti se skupinou, potřeba lásky, přátelství mít někoho rád, být milován.

4. otázka: „Co byste chtěl/a, aby se změnilo?“

Dva ze čtyř respondentů by chtěli žít život, jaký žili před nástupem do domova. Žena B by chtěla: „*žít ze svojí dcerkou...*“, žena C: „*...chtěla bych se vrátit do Jeseníku.*“ Znamená to, že i když instituce **saturuje elementární potřeby**, seniorům nemůže nahradit dřívější život. Žena B si uvědomuje nutnost být v instituci jako **deficit** soběstačnosti: „*...ale to už nikdy nebude možné, má malý byt*“. Žena A uvádí: „*občas vzkřiknu ze spaní...já se v životě hodně nadřela, proto to je.*“, žena C: „*... nemohl spát...bylo mu zle...abych ju otravovala...*“, „*žádají*“ **toleranci** od okolí. Muž napřed považuje otázku za bezvýznamnou: „*Co tu se, sestřičko, může změnit?*“. Následně uvádí **satureování** potřeb afiliačních: „*...to jediné nějaký takový spolek, kde by se trochu víc posedělo, povykládalo...jezdila paní, co hrála na tu harmoniku.*“

5. otázka: „Co je pro Vás důležité?“

Zde jsem dostala pouze jednu konkrétní odpověď. Muž jí škáloval: „*mezilidské vztahy, to na prvním místě, potom určitá sociální úroveň...*“. Dále se odpověď týká i **elementárních potřeb** ve smyslu nevysoké důležitosti v životě seniora: „*se stravou, my jsme nebyli nikdy nějak nároční*“. Ostatní tři respondenti nespécifikují konkrétně, co je pro ně důležité. Zde jsem zjistila, že pro seniora není jednoduché definovat své prožívání a odpovědět na tuto otázku. Jeho prožívání: buď není jeho prioritou, hlavní důraz senior klade na okolí: „*aby*

byl manžel spokojený“, nebo bagatelizuje: „*abych se měla dobře, a to se mám*“. Pracuji se skupinou lidí - seniorů, kteří ve svém dosavadním životě nežili svůj život, ale plnili přání a potřeby svého okolí, svých partnerů. Nemysleli na sebe, a proto se nenaučili definovat své potřeby a přání. Určitě důležitým faktorem zde hraje prostředí, kde senioři žili. Muž, který hned uměl definovat, co je pro něj důležité, žil ve městě. Byť svůj život podřídil partnerce, vždy ale věděl, co chce od života. Často se shodl s partnerkou, a když měl **deficit** seberealizace, uměl si najít substituci. Žena A a žena C žily na venkově, svůj život podřídily partnerům a rodině. Možná prostředí v nich nepodporovalo jejich osobnostní růst, saturaci vyšších potřeb a už vůbec ne seberealizaci, ale ve vztahu sama k sobě zůstaly na úrovni **elementárních potřeb**: „...*se dobře vyspat. Jídlo je taky dobré...*“

6. otázka : „Říkala jste někdy rodině, že Vám tady něco chybí?“

Zde byla od všech respondentů odpověď : „**ne**“. Z odpovědí jednoznačně vyplynulo, že senioři nejsou naučeni mluvit o sobě, o svých potřebách a o něčem, co jim chybí, nejsou naučeni si stěžovat a jsou schopni si to uvědomit – žena B : „*já to tak neumím si stěžovat.*“ **Rodina** je pro seniory tak prioritní, že ji senioři nechtějí zatěžovat svými stesky a využívají jejich přítomnosti a ochoty přijít na návštěvu .

7. otázka : „Jak často jezdí rodina za Vámi na návštěvu?“ „Stačí Vám tato frekvence?“

Všichni čtyři oslovení senioři udržují kontakt s rodinou, **rodina** je v domově navštěvuje. Frekvence návštěv rodiny je pro seniory ale různá. Někomu stačí 1x za měsíc, jinému 2x týdně. Důležitý závěr z toho ale je, že dva ze tří seniorů jsou **spokojeni** s frekvencí návštěv rodiny. Žena C je v domově krátce a nemá citový vztah k rodině manžela, která ji navštěvuje, a z toho se odvíjí pocit, že : „...*hmm,já bych jim ale musela platit za benzin...*“. Žena C si uvědomila **deficit mateřské potřeby**, nebo potřeby někoho pokrevního blízkého a cítí **deficit** potřeby pomoci: „...*nemám nikoho z rodiny,kdo by mi pomohl...jedině dědeček*“. U ženy A je zde v popředí mateřská potřeba rodinu opečovávat: „...*něco jim dám...*“

8. otázka : „Co by Vám udělalo největší radost, kdyby Vám rodina donesla?“

Zde je rozdíl v přáních respondentů, ale důležité je, že jsem dostala konkrétní odpovědi. I když senioři na otázku č.5 nebyli schopni definování, u této otázky mají jasné představy a přání, i když často nesplnitelné. Žena A vyslovila přání návštěvy domova, jinak jen **elementární potřeby**: „Co? Domů mě nemohou dovést. Snad to ovoce...“ Žena B má přání být se svými blízkými: „...abych mohla s ní jet...k nim domů...tady jsem omezena“ žena C má přání, ale má pocit, že si nemůže dovolit to říct rodině: „kuřecí řízky...já jim to nemůžu říct, já si to nedovolím... že je vyjídám.“ Přání muže vychází ze vzpomínky, z minulých koníčků: „až bude jaro, květiny...všeho mám dost“

9. otázka : „Když něco potřebujete donést, koupit, řeknete si rodině?“

Rodina sama, bez seniorova přání, umí reagovat na tuto potřebu /...*tot' s tímto jsme neměli nikdy potíže*“, „*vše mi donesou, nemusím si říkat*“. Seniorovi stačí jejich přítomnost a své přání si nechává pro sebe : „*at' přijedou, ráda je uvidím, to je víc než cokoli koupené*“; „*nemusím si říkat, vše mi sami donesou*“. Dominující **mateřská potřeba** je omezuje být zaměřen na sebe.

10. otázka: „Podmiňuje rodina návštěvy u Vás něčím?“

Všichni respondenti odpověděli **NE**. Pouze u ženy B byla připomínka rodiny : „...*at' častěji větrám*“.

Druhou fází mého výzkumu bylo vyplňování dotazníku s respondenty.

Cílem mého dotazníku bylo blíže specifikovat a definovat potřeby seniora, jejich saturaci a jejich porušování. Dotazník jsem sestavila postupně podle Maslowovy hierarchie potřeb, začínal saturací základních potřeb, vyšších potřeb, a pak seberealizace a koníčků seniora. Zde senior jednoduchou odpovědí poskytl velké množství informací .

Výsledky dotazníku :

1. Fyziologické potřeby : Jsou uspokojeny adekvátně poskytované službě a nastavení seniora v důležitosti jeho saturace. Není zjištěn významný **deficit**, lze zhodnotit, že jsou **satur-**

vány. Lze z toho vyvodit i určitou **toleranci** ze strany seniorů vůči instituci, kde v počtu 227 klientů nelze vyhovět všem. Když je rozebereme podrobněji : potřebu potravy mají tři respondenti částečně uspokojenu, jeden je plně spokojen. Jako důvod částečného uspokojení byla definována potřeba změny jídelního lístku. Potřeba nápojů, odpočinku a útulku je u všech čtyřech respondentů plně **saturována**, u jednoho respondenta je změnou denního režimu v domově částečně uspokojena potřeba spánku, což ale sám doplňuje tím, že tento deficit si doplní odpočinkem přes den. Už v této části dotazníku respondenti kladně a s důrazem hodnotí potřebu útulku . Shodně všichni čtyři respondenti nemají potřebu sexu.

2. *Potřeby jistoty* : Senioři v domově se cítí ze strany personálu a instituce v bezpečí, které jim toto zařízení je schopno zajistit, necítí se být ohroženi. Totéž se týká i potřeby péče a pomoci, kterou instituce plně saturuje a na saturaci se spolupodílí s rodinou seniorů. Již zde se objevuje porušování potřeby pomoci ze strany respondentky rodinou.

3. *Potřeby náležitosti a lásky* : U potřeby přátelství a lásky se spolupodílí na jejich **saturaci** jak **rodina**, partneři, tak personál domova. Muž u potřeby přátelství cítí **nedostatek**, cítí se být odsunut na vedlejší kolej, žena C má saturovanu pouze potřebu lásky, potřeba náležitosti není saturována.

4. *Potřeby sebeoceny a úcty, uznání a prestiže*: Již se dostávám na vyšší stupeň hierarchického systému a zde jsou velké rozdíly. Muž ve všech čtyřech potřebách neočekává nic od svého okolí, jak od **rodiny**, tak od personálu. Po delší úvaze hodnotí, že tyto potřeby nemá **saturovány**, ale **tolerantností** ani neočekává saturaci. Žena A a žena B nemají tyto potřeby, i žena C cítí ve všech čtyřech potřebách deficit. Žena C cítí porušování těchto potřeb **rodinou**. Tyto výsledky jsou důkazem změn v hodnotovém řebříčku potřeb u seniorů. Dochází k potlačení motivace a senior už nebojuje a neprosazuje uspokojení těchto potřeb. Důležitou roli u seniora hraje i **tolerance** vůči okolí, které ho omezuje a částečně i limituje v tom, být i ve vyšším věku spokojen.

5. *Potřeby sebeaktualizace (seberealizace)* Respondenti měli v další části uvést dřívější koníček, který mohou dál realizovat v domově. Ženy byly hned schopny odpovídat a každá si našla něco. Muž napřed odpovídá, že v domově to není možné, ale pak si nachází alespoň procházky.

U dalších dvou otázek byly různé odpovědi, ale **rodina** je vždy ocenila, i když by frekvence pochval mohla být vyšší. Od personálu respondenti ani neočekávají , aby je oceňovali, a

pak jsou mile překvapeni jejich pozitivní reakcí. Je to ale výsledkem toho, že i jakákoliv pochvala u seniora již není dostatečná k tomu, aby motivovala seniora k tomu, aby výše uvedené potřeby sebeocení chtěl mít **satureovány**.

U poslední otázky dvě respondentky již neměly potřebu jinou potřebu doplnit, žena C uvedla, : „ *6 let myslí jenom na manžela a na sebe neměla čas, což by alespoň trochu chtěla změnit*“ a u muže je potřeba : „*větší zábavy*“ ve smyslu vyšší četnosti pořádaných akcí pro seniory . Jak tím, že senioři odpověděli na otázku realizace koníčků, tak i dva respondenti dále ještě doplnili poslední otázku, dokazuje, že lze správným přístupem, motivací a vedením pracovat s těmito daty a mohlo by dojít k **saturaci** některé z vyšších potřeb.

Poslední, třetí fází mého výzkumu bude rozhovor s rodinou respondentů.

Postupně jsem oslovila rodinu všech čtyř respondentů.

Rodina ženy A a ženy B není ochotna se mnou spolupracovat, ale s péčí v zařízení je spokojena.

Příbuzní ženy C zprvu byli ochotni spolupracovat na výzkumu, později ale odmítli odpovídat s tím, že oni svou povinnost splnili, pomohli příbuzným a tím vše pro ně končí. Dále jsou limitováni pouze povinnostmi sporadicky seniory navštěvovat.

U muže došlo k pozoruhodnému momentu, kdy mě senior sám požádal, abych nežádala po jejich dceři jakoukoliv spolupráci. Nechce ji vtahovat do jejich problémů, protože je momentálně i vážně nemocná.

Z toho vyplývá, že rodina seniora je v pozadí čehokoliv ve vztahu k seniorovi , umístěném v institucionální péči. Tento postoj má pak negativní dopad na spolupráci se seniorem. **Rodina** by mohla ovlivnit motivaci a prosazení seniora, ve které by společně s personálem instituce mohli seniora podporovat a posouvat výš v **uspokojování** potřeb v hierarchickém systému.

5 SHRNUÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU

Výzkum proběhl v Domově pro seniory Podlesí v době listopad – březen 2007/2008.

Výsledky výzkumu :

- potřeby seniorů v Domově pro seniory Podlesí jsou :
 - fyziologické-elementární potřeby – potřeba potravy, pití, spánku, hygieny jsou u seniorů přítomny, senior je schopen je popsat; jsou u seniorů saturovány institucí
 - potřeby jistoty – senioři jich cítí dostatek, jsou saturovány jak institucí, tak rodinou
 - potřeby náležitosti a lásky – afiliační- zde už byl zjištěn deficit v potřebách seniora.

Absence potřeb u seniora je u: potřeby být v lidském vztahu

potřeby rodičovské – mateřské

potřeby sounáležitosti se skupinou

potřeby mít někoho rád

- Potřeby sebeocení a úcty, uznání a prestiže buď senior nemá tyto potřeby , nebo nejsou saturovány, je deficit těchto potřeb
 - Potřeby sebeaktualizace jsou u seniorů potlačeny. Nejsou u seniora saturovány, ale senior je schopen definovat, co by byl schopen realizovat.
- Prioritou seniora jsou potřeby afiliační, vyšší. Senior je schopen tolerovat deficit elementárních potřeb, není tak vysoký důraz na jejich saturaci. Potřeby jistoty tím, že jsou saturovány jak personálem a prostředím instituce tak rodinou, není seniorem vnímán ani nedostatek, ani porušování. Uspokojení afiliačních potřeb je prioritou seniora. Tyto potřeby jsou prioritní hlavně proto, že u seniorů již dříve byly vybudovány citové a sociální vazby s jinými lidmi v jejich okolí. Přestěhování seniora do instituce se tyto vazby a kontakty naruší, mnohdy se úplně přeruší. Senior ale má potřebu afiliace jak ke své rodině, tak ke

svému okolí. V novém prostředí instituce vzniká buď deficit těchto potřeb, nebo musí senior znovu začínat s budováním nových kontaktů, na což senior nemá buď sílu, nebo motivaci.

■ Každý senior není schopen definovat své potřeby a přání. Důležitější pro něj je spokojenost jeho okolí. Rodina se nezajímá o to, co by senior chtěl, co mu chybí. Senior je rodině vděčný za jakoukoliv frekvenci jejich návštěv. Než aby měl rodině sdělovat své přání a potřeby, je spokojený s čímkoliv, nemá vysoké materiální požadavky na rodinu. Důležitější pro seniora je jejich přítomnost.

■ Na výzkumnou otázku: Jsou respektovány potřeby seniorů rodinou? Výsledky výzkumu odpovídají: Ne vždy jsou potřeby seniora respektovány rodinou.

■ Výzkum zjistil porušování potřeb seniorů .

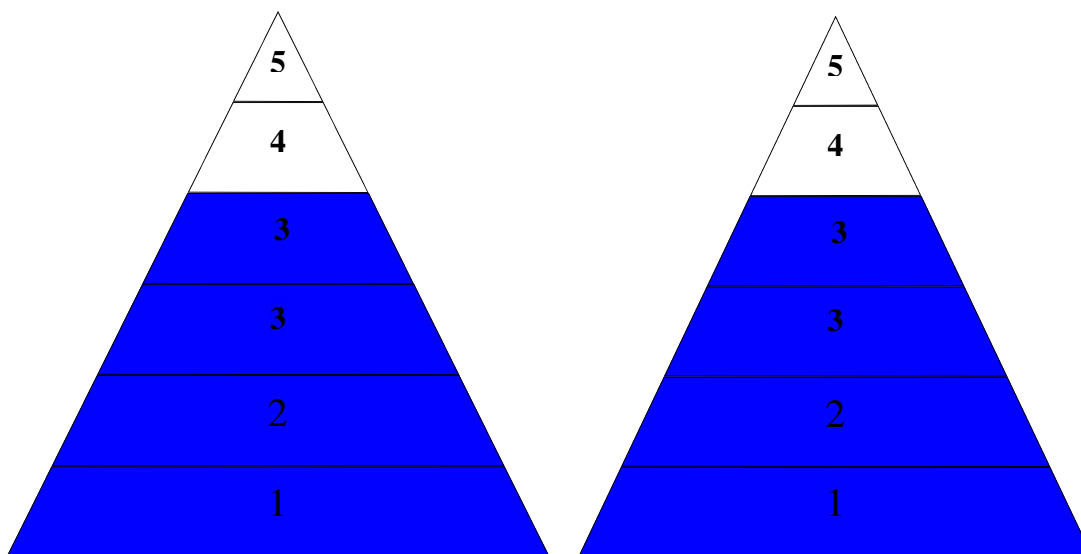
- u jedné respondentky došlo k porušení potřeby jistoty a k porušení autonomie ze strany rodiny
- u jednoho respondenta dochází k porušování potřeby náležitosti a lásky a potřeby sebeoceny a úcty, uznání a prestiže životní partnerkou

■ V domově pro seniory jsou senioři spokojeni, ale. Nejhorší pro seniory byla fáze adaptace po nástupu do zařízení. Senior by rád žil ve svém dřívějším domově, se svou rodinou.

■ Rodina seniora po nástupu do instituce odchází do ústraní, jeho aktivita a péče stagnuje. Umístěním seniora do domova končí její role, omezena pouze na návštěvy seniora.

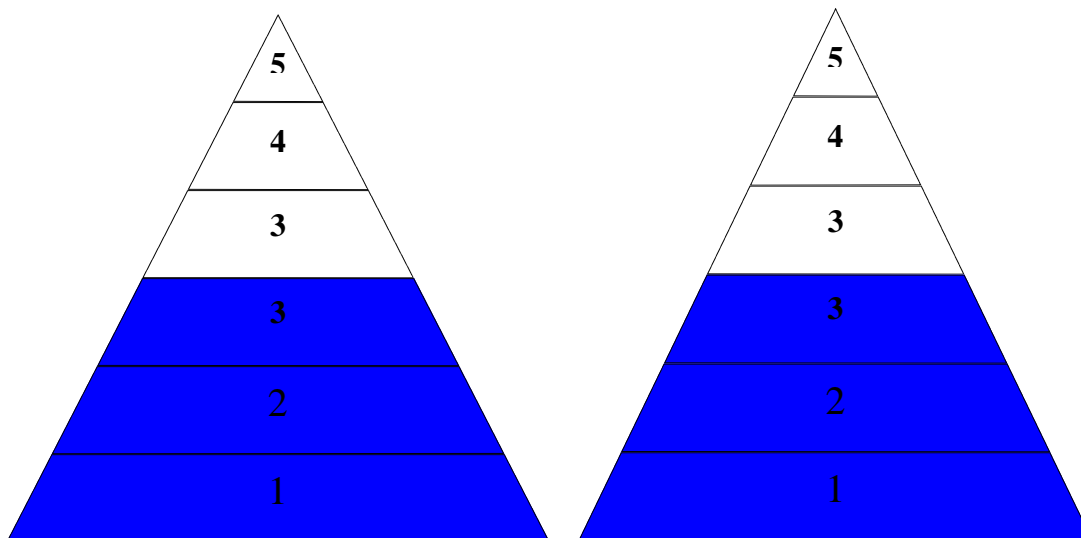
■ Spolupráce rodiny seniora s personálem instituce je momentálně nulová. Jak personál, tak rodina má své kompetence a svou roli, společná participace péči o seniora není budována.

■ Výsledky výzkumu jsem zpracovala graficky do hierarchického systému pyramidy podle Maslowa. Každý respondent má svou pyramidu, která je barevně rozlišena. Modrá barva znázorňuje saturaci potřeb a bílá značí absenci potřeby. :

respondentka č. 1

respondentka č. 2

respondentka č. 3

respondent č. 4

Obr. 1 Uspokojení potřeb respondentů

ZÁVĚR

Na závěr bych shrnula přínosy bakalářské práce.

Teoretickým nastudováním problematiky potřeb seniorů a jejich respektování jsem objevila důležité informace, týkající se seniorů, ageizmu. Informací není moc, ale důležité je, že jsou i v minimálním množství. Již platným zákonem o sociálních službách by se do budoucna mohla více posunout transformace sociálních služeb s důrazem na rozvoj terénní služby a s důrazem na potřeby seniora. Senior si bude sám vybírat, jakou službu si vybere podle nabídky, kterou dostane. Prioritou seniora bude saturování potřeb, jeho seberealizace, která mu přinese uspokojení i ve vyšším věku. V případě, že senior využije služeb institucionální péče, bude na personálu, aby citlivě naslouchal seniorovi a napomáhal mu při uspokojování jeho potřeb a přání, včetně jeho seberealizace.

Výzkum dále jak pro praxi, tak pro další výzkum potvrzuje, že potřeby seniora se mění. Elementární potřeby jsou zužovány a potřeby vyšší, afiliační jsou zvýšeny. Senior je závislý na svém okolí a fixuje se na rodinu, má potřebu být v lidském vztahu.

Vzhledem ke zjištěným výsledkům výzkumu by měl začít personál instituce společně se seniorem aktivně a konstruktivně komunikovat. K porušování potřeb seniora by nemuselo docházet, kdyby spolupráce byla komplexní a cílená. Poskytnout seniorům podporu a citovou jistotu. Společnou prioritou by jim měla být nabídka pro seniora, která udrží a podpoří jeho autonomii i když jeho fyzická soběstačnost bude snížena.

Po výzkumu následoval konkrétní postup personálu u seniorů, u kterých bylo zjištěno porušování potřeb.

U muže se sestavováním individuálního plánu hledalo něco, co by zmírnilo nestálé chování jeho partnerky. I když je jejich autonomie v zařízení respektována, přáním muže bylo, aby personál častěji přicházel do pokoje manželů a vždy jako první oslovoval a komunikoval s partnerkou. Lze zkonstatovat, že zvolený postup je účinný a chování partnerky mírnější.

U ženy C byl proveden společně s jejím partnerem rozhovor, kterým si spolu určili své priority. Byl jim zprostředkován kontakt s úřady v Jeseníku, kam si budou podávat žádost o umístění do pobytového zařízení stejného typu.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- GAVORA,P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno : Paido, 2000. ISBN 80-85931-79-6
- HARTL,P. HARTLOVÁ,H. *Psychologický slovník*. 1.vyd. Praha : Portál, 2000. ISBN 80-7178-303-X
- HÁJEK,K. *Práce s emocemi pro pomáhající profese*. Praha : Portál, 2006. ISBN 80-7367-107-7
- KOPŘIVA,K. *Lidský vztah jako součást profese*. Praha : Portál, 1999. ISBN 80-7178-318-8
- MATOUŠEK,O. KOLÁČKOVÁ,J. KODYMOVÁ,P.(eds) *Sociální práce v praxi. Specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Praha : Portál, 2005. ISBN 80-7367-002-X
- MATOUŠEK,O. A KOL. *Základy sociální práce*. Praha : Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-331-4
- NAKONEČNÝ,M. *Úvod do psychologie*. Praha : Academia, 2005. ISBN 80-200-0993-0
- PICHAUD,C. THAREAUOVÁ,I. *Soužití se staršími lidmi*. Praha : Portál, 1998 ISBN 80-7178-184-3
- RHEINWALDOVÁ,E. *Novodobá péče o seniory*. Praha : Grada, 1999. ISBN 80-7169-828-8
- SÝKOROVÁ,D. *Autonomie ve stáří. Kapitoly z gerontosociologie*. Praha : SLON, 2007. ISBN 978-80-86429-62-5
- TOŠNEROVÁ,T. *Špatné zacházení se seniory a násilí v rodině : Průvodce pro zdravotníky a profesionální pečovatele*. Praha : Ambulance pro poruchy paměti Ústav lékařské etiky 3.LF UK Praha, 2002. ISBN 80-238-9505-2

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obr. 1 Uspokojení potřeb respondentů	43

SEZNAM PŘÍLOH

P I Rozhovor se ženou A

P II Rozhovor se ženou B

P III Rozhovor se ženou C

P IV Rozhovor s mužem

P V Seznam kódů

P VI Dotazník

PŘÍLOHA P I : ROZHOVOR SE ŽENOU A :

Povídejte mi, prosím o svém dosavadním životě, co se Vám v životě splnilo:

Měla jsem těžký život. S mojím jsme měli malé hospodářství, ale museli jsme hocoovat, hodně dřiny. Ale měli jsme se rádi, můj někdy hudroval, ale on to nikdy tak nemyslel. Pak nás potkalo to trápení s ogárkem. Chtěli jsme mu pomoci a už bylo pozdě. Byl ještě mladý, nic v životě pěkného nepoznal, ale pozdě vyhledal pomoc. Kdyby šel dřív. Možná mohl ještě žít, možná. Až umřel, bylo to hrozné, nejhorší, když rodič stojí nad hrobem svého dítěte. Dodnes na něj musím myslet, jaké by to bylo, kdyby žil.

Jak jste spokojena s tím, jak tady v Domově žijete ?

Jsem spokojena. Kdybych tu nebyla, už bych doma nežila. Mám tu všechno, co k životu potřebuji.

Cítíte, že Vám něco chybí ? / ANO- Co ?/

Nic mi tu nechybí. Mojí milí mi chybí, ty už ale nikdo nevzbudí.

Co byste chtěla, aby se změnilo :

Nic. Občas vzkřiknu ze spaní a ruším spolubydlící. Ta před paní B. mi často říkala, že jsem blázen a patřím do Kroměříže. Ale paní B. to nevadí. Já se v životě hodně nadřela a proto to je.

Co je pro Vás důležité ? / škálování co nejvíce, co méně, nejméně/

Nejdůležitější je se dobře vyspat. Jídlo je tu taky dobré. Víc mně nenapadá.

Říkala jste někdy Vaším / snacha, syn, vnuk/, že Vám tady něco schází ?

S našimi se nebavím na toto téma, protože tu mám všechno. Těžko jsem si tu ale zvykla, tesknila jsem. Můj mi říkal, že si ubližuji, ale pak jsem si zvykla. / Do Domova byla přijata s manželem /

Jak často jezdí Vaši za Vámi ?

Chodí jedenkrát za měsíc.

Stačí Vám tato frekvence

Stačí mi to, častěji nechci. Něco jim dám a oni mi taky něco donesou.

Co by Vám udělalo největší radost, kdyby Vám Vaši donesli ?

Co ? Domů mě nemohou dovést. Snad to ovoce- banány, je tu toho ovoce málo.

Když něco potřebujete donést, koupit, řeknete si Vaším, aby Vám to koupili, donesli ?

Nemusím si říkat, vše mi sami donesou. Nechtějí nikdy za to peníze, ale já jim je vnutím.

PŘÍLOHA P II: ROZHOVOR SE ŽENOU B

Povídejte mi o svém dosavadním životě, co se Vám v životě splnilo, co ne?

Se svým životem do nástupu sem jsem byla spokojena. Žila jsem, jak jsem chtěla, co jsem chtěla, se mi splnilo a víc nechci k tomu co říct.

Jak jste spokojena s tím, jak tady v Domově žijete ?

Jsem tu spokojena, můžu, kam chci, zajdu si do kavárničky, když chci, zavřu se v pokoji a jsem sama, pospávám.

Cítíte, že Vám něco chybí ?

Chybí mi moje rodina , dcera, vnoučata.

Co byste chtěla, aby se změnilo ?

Chtěla bych žít se svojí dcerkou, ale to už nikdy nebude možné, má malý byt , chodí do práce, proto si mě může brát jen v létě o dovolené.

Co je pro Vás důležité ?

Nejvíce, abych se měla dobře, a to se mám .

Říkala jste někdy dceři, že Vám tady něco chybí ?

Přece si nebudu stěžovat, ona mně ale zná, když nejsem spokojena s něčím, a sama to ze mě dostane. Pak mi chce hrozně pomáhat, řešit za mně. Já to tak neumím – si stěžovat.

Jak často jezdí dcera za Vámi na návštěvu ?

Jak kdy, jednou- dvakrát do měsíce , podle toho, kdy dostane z práce volno.

Stačí Vám tato frekvence ?

Ne. Chtěla bych , aby jezdila častěji.

Řekla jste dceři, aby jezdila častěji ?

Ano. Ale dcera mi řekla, že více času nemá a že to z Ostravy stojí hodně peněz. Hold, je daleko.

Co by Vám udělalo největší radost, kdyby Vám dcera dovezla na návštěvu ?

Ne ani něco donesla, ale spíše abych mohla s ní jet do města, k nim domů. Tady jsem omezena, ale s vozíkem je to problém. / reskond. Je po vysoké amputaci PDK, ale je mobilní na invalid. vozíku/

Když něco potřebujete donést, koupit, řeknete si dceři, aby Vám to koupila, donesla ?

No to rozhodně ne, nebudu dceru zatěžovat, ještě to tak. Ať přijedou, ráda je uvidím, to je víc, než cokoliv koupené.

Podmiňuje dcera návštěvy u Vás něčím ?

Ne. Ale někdy mi říká, ať častěji větrám.

PŘÍLOHA P III : ROZHOVOR SE ŽENOU C

Povídejte mi, prosím, o svém dosavadní životě, co se Vám v životě splnilo, co ne, co byste chtěla v životě ještě změnit, dosáhnout ?

Nic se mi v životě nesplnilo. nikdy já jsem chtěla kreslit, já jsem psala pohádky, balady umím přednášet.

Pocházím z chudé rodiny, v dětství jsem měla těžký úraz nohy na pouti, dva roky jsem vůbec nechodila. Do školy jsem nemohla chodit , hodně jsem zameškala, byla jsem pozadu, chybělo mi to a už to nikdy nebylo ono. Ale strašně ráda jsem psala povídky . Pocházím z chudé rodiny, těžce jsem pracovala, když ne motykou, tak všechno možný, služku jsem dělala . Pak jsem se vdala, ale nemohli jsme mít děti, tak jsem cizí děti opatrovala, vychovala šest dětí. S manželem jsme bydleli vždy na bytě, ale u lesa, můj tam byl šťastný. Psala jsem balady, chtěla jsem je publikovat, ale nebyly možnosti, bydleli jsme na vesnici, chodili jsme oblékaní jen v teplácích. Chtěla jsem, aby manžel žil u lesa, ale jeho neteř zavolala, já vás tady chcu, ale to bylo tak rychlé , my jsme nevěděli, jak to vypadá a všechno, a to honem, honem, do rána už měli auto naptané a stěhovali jsme se. Manžel seděl, nemluvil a už to bylo s ním špatné. Přestal jest, tesknil, ocitli jsme se tady. Minulý týden jsem mluvila se starostou z Jeseníku- od nás , slíbil nám, až se něco uvolní , ale to je ve hvězdách a já bych udělala cokoliv, aby můj byl spokojený . Když by\ to bylo nutné, já bych to pro něj udělala. Jenomže ten pan Kopecký, když jsme odešli, naše postele v našem bytě, všechno rozbil, zničil a spálil . Tož představte si to, musel s tím tak spěchat. O to není, mně se jedná o toho manžela . Kdyby byl manžel spokojenější tam – v Jeseníku, tak já to musím pro něj udělat, o mě se nejedná. Já – na mně nezáleží. Rodina je někdy horší než cizí. Udělali pro nás hodně , že nám to tady zařídili všechno, ale prostě potřebujeme, aby se ještě někdo o nás staral také mimo- pomáhal poradit . Potřebujeme cizí pomoc.

Jak jste spokojena s tím, jak tady v DD žijete ?

Já jsem tady spokojená, pro mě je to dobré všechno, ale pro manžela, že ja . Vite, mě to trápí, že on je takový, že na mě to taky působí, že. Kdybych tady měla alespoň z rodiny někoho, že to je právě to nejhorší.

Jsem, péče je tady dobrá, nemůžu si stěžovat , ale sestřínko, nezlobte se, dnes mě okoupali, vše krásné až na to jídlo – včera pomazánka hodně slaná a ten chleba s máslem, nezlobte se, ale ten chleba s tou pastou je hrozně slaná, nedávejte mi to , radši trochu polívky, nemusím mít hodnotné jídlo, ale já to prostě nemůžu do sebe dostat.

Cítíte, že Vám něco chybí ?

Vše je tu krásné, péče, dneska mě vykoukali, ale aby byl manžel spokojený , ještě k tomu konci života neřekl že, aby nebyl nešťastný, neřekl.Aj u těch Kopeckých, oni mohli doktora už dřív zavolat, no však si zavolejte doktora, no však on bude chtít za to peníze a já jsem říkala . Tož to víte, každý má na to jiný názor.

Co byste chtěla, aby se změnilo ?

Kdyby to bylo možné, chtěla bych se vrátit, nevím, co dělat, starosta řekl,at' čekáme, až se uvolní místo, ale jako kdyby nás nechtěl. Prožili jsme tu strašné chvíle s manželem, nemohl spát, chtěl přikrýt, na záchod, chodil, ležel, on toho zkusil, bylo mu zle. A já jsem nechtěla, nemáte těch sester na noční-máte jednu na celá, abych ju otravovala, stejně ti pacienti nemohli spát. Tady je to krásné, ale záleží na manželovi, aby byl šťastný.

Říkala jste někdy rodině, že Vám tady něco chybí ?

Ne, neříkala jsem jim, že by mi něco chybělo, nemluvila jsem s nimi, nevím, jak to bude s manželem, zatím je v nemocnici na přístrojích.

Souhlasili jste s přestěhováním ?

To bylo tak rychlé, my jsme neviděli, kam se stěhujeme. Oni nás tam zavezli, říkali, ale udělali takovou rychlovku , bez uvážení. No a. My jsme souhlasili,protože nám to tak vymavili, jak budeme spokojeni, a my jsme to neviděli jsme, kam se stěhujeme, neviděli jsme, do čeho jdeme. Oni chodili do práce, my jsme tam byli sami , branka byla zavřená , my jsme si tam připadali jak v arestu, nikoho nikde , sami, manžel si těžko zvykal. Prostě to bylo takové zbrklé jednání.

Jak často jezdí rodina za Vámi na návštěvu ?

Byli tu jednou, jsme tu teprve 14 dnů. A teďko mě vezli jednou do nemocnice za manželem.

Stačí Vám tato frekvence ?

Stačí- hmm, já bych musela platit, na benzín. Já musím trošku myslet na to, abych měla na poplatky.

Já mám jednu sestru, jsem z osmi dětí, hodně sourozenců už pomřelo a ona tá sestra , dce-
ra jí opatruje, dochovává, nemám nikoho z rodiny , kdo by mi pomohl z mojí strany, že
jedině dědeček má ty neteře, takže je to tak.

Co by Vám udělalo největší radost, kdyby Vám rodina dovezla na návštěvu ?

Kuřecí řízky / smích /, mám je moc ráda.

Řekla jste to rodině, aby Vám donesla řízky?

Néé, já jim to ale nemůžu říct, já si to nedovolím říct, aby si nemysleli, že je vyjídám .

Když něco potřebujete donést, koupit, řeknete rodině, aby Vám to splnila ?

Ne .

PŘÍLOHA P IV : ROZHOVOR S MUŽEM

Vyprávějte mi prosím, jak jste žil, co se Vám v životě splnilo, co ne a co byste ještě chtěl, aby se Vám v životě splnilo:

No tož to už je konec, splnění- už tak leda do truhly. Víte, pro mě je to těžký život, už takový tady toť toto. Manželka - s manželkou to je, jeden den je normální, druhý den je agresivní, a kdybych jí udělal já nevím co, tak všechno je špatně. Tak to s ní radši, když mi nadá, 2 dny nemluvím, nechám ji tak, no a za ty 2 dny začne mluvit sama. Někdy řekne, dej mi pokoj, vy jste mě okradli o všechno všechno. Byla zvyklá- peníze byla vždy její správa, já jsem dával vždycky celý výdělek, jenom kapesné jsem si nechal, ona neutratila, byla držgroš, a včil jak byla v nemocnici, tak tam nebyla schopna, tak mi primářka říkala : protože vy máte taky potíže, převedem to, ať důchod ide na dceru, a to ona, až jí to začalo trochu myslet, pak ona nemohla strávit, jak to, že ona bere ty peníze, a že jsme ji okradly o všechno.

Dříve mívala manželka taky takovéto stavy, jak popisujete ?

Vůbec ne. Byla dirigent- ona poroučela celému vchodu, kde jsme bývali. 32 partají. Důvěrník, když něco potřeboval, přišel za ní a našla na družstvo a vyřídila všechno, takže ona má vyřídilku. „Dělejte si, jak chcete, ale jestli to tak, jak já říkám, tak uvidíte.

Ona neznala slovo MY, ale JÁ. My ne- máme byt-, ale Já mám byt. My ne- máme peníze-, ale Já mám peníze. My ne- jsme byli na dovolené-, ale Já jsem byla na dovolené s manželem, dětima. Slovo MY pro ni neexistovalo. Zařídít byt, udržovat byt v pořádku, to ano, zařídila, to si pořídíme, to koupíme.

Za 8 měsíců, co jste v domově, je ten stav manželky pořád stejný, horší, nebo lepší ?

Stav pohybový se zlepšil. Ale to svoje Já nabývá víc na intenzitě, znovu přechází víc do své role, že ona byla „tím šéfem“.

Při nástupu jste zvažoval, že byste bydleli odděleně, každý na jiném pokoji. Přemýšlíte stále o tom ?

Víte, ono je to těžké. Když člověk si vzpomene dřív, že jak ona se o mě starala , když já jsem měl zdravotní potíže. Ona k doktorovi, k doktorce vyřídila všechno, vařila, uklízela. Já včil bych jí měl nechat tak samu, protože vím, že ona by se těžko s někým snesla. A včil,

když přijde dcera anebo vnučka s těma dětima, já tam, ona taky, tak radši to už nechávám tak, dokud to je k vydržení, ano. Když vidím, raději nemluví, nechám ji tak, ty 2 dny je klid, a když někdy chci jí pomoci a ona běží pryč, dej mi pokoj, z toho pomoz mi, já mám tu nohu špatnou. Tož to člověk musí brát jak nemocného člověka, nedá se nic dělat, ale je to těžké pro mě, s nervama.

Tak, a jak jsem žil ?

Já hodně jsem dříve dělal- přesčas. Manželka byla to – cestování, to bylo dříve naše hobby, jezdit po světě. Každý rok jsme museli – ze začátku k Balatonu, později kde se dalo, k moři tak každý rok, potom nás dcera poslala do Francie, Rakouska, Švýcarska. Evropu jsme prorazovali celou. No a manželka to měla hobby, jak něco- atlas a už plánovala- tam je to, tam ono, já jsem si tak nepamatoval. Když jsme jezdili, tak to bylo-ona byla navigátor, já jsem se věnoval řízení, a ona ten autoatlas a – tam pojedem, tam, pozor tady toto. Cestování, to bylo pro nás hobby.

Jezdili jste jenom s manželkou, nebo i s dětmi?

Napřed jsme jezdili s dětmi, pak jen s manželkou. Dcera se vdala, odjela pryč, druhá se taky vdala, tak jsme jezdili sami.

Později, to už jsem zas měl zahrádku.

Barák nám zbourali, tam se postavil zimní stadion na Lapači, tam jsme měli rodinný domek a velikou zahradu, to nám sebrali, tam bylo přes 2000 metrů zahrady.

Skalka a květina byla moje hobby- kvítka a skalka. Takový to jahody, angrešt – to bylo druhořadé. Víte, dcera mi posílala vždycky hyacinty od bílé až po černou. Jak to přišlo z Holandska, taky novinky všelijaký, ona věděla, že to .

A zeť zase oblečení. Říkal : děda byl frajer od začátku a on v tom nemůže chodit . Chodí zpívat, on musí mít bílý sako černý kalhoty, potom. Před tím to ještě byly ty sameťáky. Černý samet, béžové kalhoty k tomu – povídám- už to vyšlo z módy, říká, však vidíš, Gott má nové sako, tak děda musí mít taky. Vyšlo z módy, musí mít žlutý . Já jsem se od mládí hrozně rád oblékal, nesnášel jsem, aby někdo chodil lepší oblečený, to bylo pro mě takový ponížení.

Snažil jsem se dělat a vydělat a v té době jsem měl slušný výdělek, na tehdejší dobu, ale okývali nás s důchodem. Řekli, dostanete dva tisíce a můžete vydělávat, kolik chcete, a ze

dvou tisíc 5% a odpracované roky ,tak klesl jsem v důchodu s penězi a my jsme měli to štěstí, že ten zeť a ta dcera, že se jim dařilo a podporovali nás.

Jaké bylo vaše povolání ?

Původně jsem byl obchodníkem vyučený a po válce jsem šel k pojišťovně, a pak jsem šel do Zbrojovky, vyučil jsem se znovu - brusičem a měl jsem štěstí, že jsem dostal dobrou práci a vydělal jsem. psychicky náročná práce na přesnost, ale to jsem dělal soboty, neděle. Vydělek byl, ale s rodinou jsem jeden čas byl málo.

Potom později zas byly procházky. Jak už zahrádka- manželka mi ji zakázala, už jsem nemohl, tak jsem chodil vždycky po procházkách. Manželka byla v nemocnici, tak každý den za ní. To mi pani primářka říkala- jenom chodit a chodit.

Jak jste spokojen s tím, jak si tady v domově žijete ?

Tož to víte, začátek byl těžký na to. Protože já jsem byl zvyklý na ty procházky, na lidi, povykládat si s lidima na své úrovni, jak se říká. Tady ty lidi měli svoje, každý má zajetí , velice těžko připouští k sobě cizí lidi. Tak to bylo pro mě nejhorší. Včil už trochu některý lidi znám, aspoň na chvíli si povykládám, to bylo jako nejhorší .

Cítíte teď momentálně, že Vám něco chybí ?

Chybět, chybí. Co mi může chybět, to je akorát to prostředí venkovní, těch procházek, co bych mohl na ty procházky .v kontaktu s těma lidima, protože s manželkou si někdy povykládám a někdy začne vykládat o něčem a převrátí to, člověk musí- co vlastně chce, protože to plance chudina všelico někdy dohromady.

Co byste chtěl, aby se změnilo ? Z toho dosavadního, co bylo doted' ?

Co tady? Co tu se, sestřičko, může změnit? To je veliký, široký objem lidí a jednému se nedá.

To jedině nějaký takový, kde by byl ten spolek, kde by se trochu víc posedělo, povykládalo se nebo někdo mohl přijít, ale všecko je to otázka peněz. To je to. Jak to říkali- spíš sem jezdila paní, co hrála na tu harmoniku, lidi si poseděli a to aspoň je pro mě velký plus. Člověk by ty starosti dal ze sebe pryč, rozptýlil by se a zapomněl na takový ty těžkosti denní.

Co je pro Vás důležité ?

Mezilidské vztahy, to na prvním místě, určitá sociální úroveň aby byla, no a potom ze stravou by jsme nikdy nebyli nějak nároční, takže to já jsem spokojený. Mezilidský vztahy první, no a potom ta životní úroveň, jakási aby byla.

Mluvil jste někdy s dcerou, že Vám něco chybí

Ne ne, to jsme dycky, ještě zeť- od vnučky říkal- ježiši kriste, co jste šli pryč, vy jste měli takový pěkný byt, a já prosím tě, jak bychom mohli my dcerce, kerá na tři směny chodí a zdravá není, aby se o nás starala. Nástup do domova bylo naše svobodné rozhodnutí. Manželka to těžko ze začátku nesla, protože to bylo tak, že nám říkali, že ona se sem dostane a já budu muset ještě čekat, no a potom to vyšlo pro oba .

Jak často jezdí dcera za Vámi na návštěvu :

Dcera jezdí dvakrát týdně, dokud byla zdravá. Z Německa dcera co je, ta jezdila 2- maximálně 3x do roka a 1x, ne 2X do roka vnuk jezdil .

Stačí Vám tato frekvence ?

Ano, stačilo. To přijela aj vnučka a ještě za manželkou přijeli, za mnou nekeří známí, to jsme si nestěžovali, že bychom byli odsunuti.

Zajímalo by mě , co by Vám udělalo největší radost, kdyby Vám rodina dovezla na návštěvu ?

Co –až bude jaro, květiny. Pro mě květiny, protože oblečení, všeho mám dost .

Když něco potřebujete donést, koupit, řeknete dceři ?

Ano, anebo vnučka anebo od vnučky manžel.takže toť s tímto jsme neměli nikdy potíže. My ty drobnosti- to si koupím sám , doposud, co jsem mohl, do té kantýny jsem si zašel .

PŘÍLOHA P V : SEZNAM KÓDŮ

- spokojenost
- neuspokojení
- životní události
- deficit
- porušení
- rodina
- tolerance
- mateřská potřeba
- elementární potřeby
- potřeba být ve vztahu
- saturování
- slůvko NE

PŘÍLOHA P VI DOTAZNÍK PRO KLIENTY DOMOVA PRO SENIORY

Vážená paní, vážený pane,

Dovolte mi, abych Vás požádala o vyplnění tohoto dotazníku.

Dotazník je zaměřený na zjištění potřeb klientů Domova pro seniory Podlesí.

Jsem studentkou Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, obor sociální pedagogika. Vyplněný dotazník bude podkladem pro bakalářskou práci na téma „Respektování potřeb seniorů rodinou v Domově pro seniory Podlesí“.

Dotazník, který máte před sebou je anonymní, žádná Vámi uvedená informace nebude zneužita.

Předem Vám děkuji za Vaši účast na tomto výzkumu, za Vaši laskavost a čas věnovaný vyplnění dotazníku.

Nyní, bydlením v Domově máte potřebu potravy :

- a) plně spokojenu
- b) částečně uspokojenu
- c) nemáte uspokojenu
- d) nemáte tuto potřebu

Nyní, bydlením v Domově máte potřebu nápojů :

- a) plně uspokojenu
- b) částečně uspokojenu
- c) nemáte uspokojenu
- d) nemáte tuto potřebu

Nyní, bydlením v Domově máte potřebu spánku :

- a) plně uspokojenu
- b) částečně uspokojenu
- c) nemáte uspokojenu

d) nemáte tuto potřebu

Nyní, bydlením v Domově máte potřebu odpočinku :

- a) plně uspokojenu
- b) částečně uspokojenu
- c) nemáte uspokojenu
- d) nemáte tuto potřebu

Nyní, bydlením v Domově máte potřebu útulku /ochrany- záštity/ :

- a) plně uspokojenu
- b) částečně uspokojenu
- c) nemáte uspokojenu
- d) nemáte tuto potřebu

Nyní, bydlením v Domově máte potřebu sexu :

- a) plně uspokojenu
- b) částečně uspokojenu
- c) nemáte uspokojenu
- d) nemáte tuto potřebu

Zamyslete se , prosím nad každou uvedenou potřebou a zakroužkujte odpověď, která nejlépe vystihuje skutečnost a Vaše uspokojení uvedených potřeb .

Jednotlivá písmena znamenají tyto odpovědi :

A = cítím nedostatek

B = nemám tuto potřebu

C = cítím uspokojení potřeby

Potřeba bezpečí A B C

Potřeba ochrany	A	B	C
Potřeba péče	A	B	C
Potřeba pomoci	A	B	C
Potřeba přijetí druhými	A	B	C
Potřeba přátelství	A	B	C
Potřeba lásky	A	B	C
Potřeba sebeocenění	A	B	C
Potřeba úcty	A	B	C
Potřeba uznání	A	B	C
Potřeba prestiže	A	B	C

D = cítím uspokojování potřeby rodinou

E = cítím uspokojování potřeby personálem

F = cítím porušování potřeby rodinou

G = cítím porušování potřeby personálem

Potřeba bezpečí	D	E	F	G
Potřeba ochrany	D	E	F	G
Potřeba péče	D	E	F	G
Potřeba pomoci	D	E	F	G
Potřeba přijetí druhými	D	E	F	G
Potřeba přátelství	D	E	F	G
Potřeba lásky	D	E	F	G
Potřeba sebeocenění	D	E	F	G

Potřeba úcty D E F G

Potřeba uznání D E F G

Potřeba prestiže D E F G

Uved'te, prosím, které z dřívějších koníčků můžete nyní v Domově pro seniory realizovat:

.....

.....

Když se Vám něco podaří , pochválí Vás rodina :

- a) vždy
- b) někdy
- c) nedám jim příležitost, neřeknu jim o úspěchu
- d) nikdy

Když se Vám něco podaří, pochválí Vás personál :

- a) vždy
- b) někdy
- c) nedám jim příležitost, neřeknu jim o úspěchu
- d) nikdy

Máte nějakou potřebu, která zde nebyla uvedena :

- a) ano- napište jakou
- b) ne